

ПОСЛАНИЕТО НА ПРОПОВЕДТА НА ПЛАНИНАТА

от Джон Стот

превод от английски: Димитър Працинков
1999

Информация за Джон Стот

Джон Стот (27.04.1921 – 27.07.2011) беше свещеник в Английската Англиканска църква и теолог, който стана известен като лидер на световното евангелско движение и беше един от авторите на „Споразумението в Лозана“ през 1974 – конференция в която участваха около 2700 религиозни лидери от 150 държави, организирана от комитет, ръководен от американският евангелизатор Били Греам. През 1974 основал международно евангелизаторско движение, което станало известно с името „Служението на Джон Стот“, както и „Лондонски институт за съвременно християнство,“ чийто почетен президент останал до смъртта си. През 2005 списание „Time“ го включи сред 100-те най-влиятелни личности на света. Когато починал през 2011 в много големи църкви в САЩ, Канада, Австралия, в Африка, Азия и Латинска Америка били организирани по погребални служби в негова памет. Написал е 50 книги. Притежавал е таланта да обяснява сложните теологични теми по начин, който е разбираем от обикновените хора.

Съдържание

Предговор	2
Глава 1 Мат. 5:1-2 – Какво представлява тази проповед?	3
Глава 2 Мат. 5:3-12 – Християнският характер – блаженствата	10
Глава 3 Мат. 5: 13 – 16 – Влиянието на християнина – солта и светлината	22
***	
Списък на преведените от мен книги или подбрани мисли на велики хора, които мога да ви изпратя безплатно по електронната поща в PDF формат	24

Предговор

Проповедта на планината притежава уникално очарование и очевидно представя най-важното от учението на Исус. Тя прави добротата привлекателна и ни приканва да се засрамваме от жалкото ни изпълнение, тя събужда в нас мечти за един по-добър свят.

В една проповед от 1629 година, Джон Дон казал следното с леко и оправдано преувеличение: **“Всички догми на нашата религия, всички канони на нашата църква, всички предписания на нейните**

ръководители, всички поучения на нашите отци, цялото небесно тяло на светците, е включено в тези три глави (Мат. 5,6 и 7), в тази Проповед на планината.”

Трябва да призная, че поддържам това становище или по-точно казано, че се намирам изцяло под влиянието на Онзи, които я произнесъл тази проповед. Поне през последните 7 години постоянно размишлявах над нея. В резултат от това аз установих, че разумът ми се опитва да разгадае онова, което се казва в нея и сърцето ми се разпалва от благородството на нейните идеали. През този период се опитвах да споделям мислите и вълненията си със студентите от университета в Кеймбридж, както и с други студенти от САЩ и Канада и с хиляди жадни поклонници от цял свят, които през 1972 година дойдоха на Конгреса в Кесуик.

Разбира се, написани са стотици коментари за Проповедта на планината. Успях да проуча 25 от тях и заемките ми от тези коментари ще станат очевидни на читателя. И наистина, моят текст е буквално просмукан от цитати от тези коментари, но си мисля, че трябва по-високо да оценяваме традицията, отколкото често го правим и да седим смирено в краката на майсторите.

Целта, която си поставям с това произведение, е да се придържам изцяло към идеята, заложена в поредицата “Библията говори в наши дни”. Исках преди всичко да позволя на Библията да говори, или още по-точно казано, да позволя на Христос да каже всичко на съвременния свят. Поради това се стремях да разкрия възможно най-пълно дилемите, които Проповедта на планината поставя пред съвременните християни, а не хитро да се отклонявам от тях. Защото Исус не ни даде някакъв академичен труд, съставен просто за да стимулира мисленето ни. Вярвам, че той е имал предвид хората да се подчиняват на Проповедта на планината. И наистина, ако църквата възприеме реалистично нейните стандарти и ценности, които ще бъдат разкрити тук и заживее с тях, тя ще се превърне в алтернативното общество, което Исус винаги е искал да бъде и би предложила на хората една истинска християнска контра-култура.

Глава 1

Мат. 5:1-2 - Какво представлява тази проповед?

Проповедта на планината е може би най-добрата известна част от учението на Исус, колкото и спорен да е начинът, по който тя е разбрана и със сигурност е най-малко спазвана от вярващите. Тя се намира най-близо до обръщението, което той винаги е отправял към хората, защото представлява негово собствено описание на онова, какви според него трябва да бъдат последователите му и как трябва да постъпват. Не мога да измисля две думи, които да обобщават по добре предизвикателството, съдържащо се в тази проповед от изразът “християнска контра-култура.” Нека да ви кажа защо това е така.

Годините след Второто световна война се отличаваха с невинен идеализъм. Отвратителният кошмар беше свършил. Всеобщата цел беше “възстановяването.” Шестте години на разрушения и унищожения бяха останали в миналото; сега задачата беше да се построи нов свят на съвместност и мир. Но сестрата-близък на идеализма е лишаването от илюзии - осъзнаването, че има хора, които не споделят “идеалът” или (още по-лошо), които му се противопоставят или (което все пак е лошо), се отказват от него. Липсата на илюзиите относно реалното състояние на нещата продължава да подхранва идеализма относно това, какво “би могло да бъде.”

Очевидно човечеството преминава през десетилетия на лишаване от илюзиите. Всяко следващо поколение е недоволно от света, който получава в наследство. Понякога реакцията е твърде наивна, въпреки че не трябва да се нарича неискрена. Ужасите от Виетнам не бяха приключени от онези, които раздаваха цветя по улиците и пишеха с тебешир по стените лозунгът “Правете любов, а не война,” но въпреки това протеста им не остана незабелязан. Други в наши дни отхвърлят потребителското влияние на “запада”, което изглежда става даже по-силно, като се има предвид увеличаващото се замърсяване на околната среда или експлоатацията на развиващите се страни. Те демонстрират завършеността на тяхното отхвърляне, като живеят просто, обличат се скромно, ходят боси и избягват излишествата. Вместо да приемат срамът на буржоазното общество, те се стремят към истински отношения на любов. Тези хора се отвращават както от нерелигиозния материализъм, така и от религиозното приспособенчество, защото чувстват, че съществува една внушителна “реалност”, която е много по-голяма от заобикалящото ни и търсят чрез размисъл, наркотици или секс този илюзорен “всепроникващ” свят. Тези хора ненавиждат самата концепция за това

надбягване на плъховете и считат, че е по-благородно да отпаднат от състезанието, отколкото да участват. Всичко това са симптоми на неспособността на по-младото поколение да се пригоди към съществуващото положение или да се аклиматизират към преобладаващата култура. Те не се чувстват у дома си. Те са отделени от света.

В стремежа си към някаква алтернатива, те използват изразът “контра-култура.” Той включва в себе си широк кръг от идеи и идеали, експерименти и цели. Добро описание за тях се дава от Теодор Розак в книгата му “Правенето на контра-културата” (1969), от Оз Гинис в книгата му “Пепелта на смъртта” (1973) и от Кенет Лиич в книгата му “Тресенето на младостта” (1973).

Християните считат, че подобно търсене на културна алтернатива е едно от най-полезните неща, даже че е вълнуващо и представлява белег на времето ни. Защото в тази дейност ние съзираме този Дух, който е дразнител преди да стане Успокоител, а ние знаем при кого ще ги отведе тяхното търсене, ако някога трябва да достигне целта си. И наистина, забележително е, че когато Теодор Розак трескаво търси думи, за да изрази реалността, която съвременната младеж търси, той се чувства задължен да прибегне към думите на Исус: *“Понеже какво се ползува човек като печели целия свят, а изгуби живота си?”* (Марк 8:36).

Но успоредно с тази надежда, което това настроение за протест и за търсене предизвиква в християните, съществува (или би трябвало да съществува) едно чувство за срам. Защото ако днешните млади хора търсят истинските и правилни неща (смисъл, мир, любов, реалност), **те ги търсят на погрешни места.** Първото място, към което те би трябвало да са в състояние да се обърнат е единственото място, което те обикновено пренебрегват и то се нарича църквата. **Защото твърде често това, което виждат в църквата не е контра-култура, а приспособенчество, това не е ново общество, което носи в себе си техните идеали, а друга версия на старото общество, което те са отхвърлили, което не им предлага живот, а смърт.** Днес младите хора с готовност биха подкрепили това, което Исус е казал на църквата от първия век: *“На име си жив, но всъщност си мъртъв.”* (Откр. 3:1)

Положението изисква спешни мерки, защото ние не само виждаме, но и чувстваме величието на тази трагедия. Защото до тогава, до когато църквата се приспособява към света и двете общества в очите на външния наблюдател изглеждат просто като две версии на едно и също нещо, църквата противоречи на истинската си идентичност. Никой коментар не може да бъде по-полезен за християнина от думите “Но вие не се отличавате от другите хора.”

Защото същностната тема за цялата Библия, от началото до края, **е че историческата цел на Бога е да призовава хората при себе си; че тези хора са “свети” хора, отделени от света, за да принадлежат на него и да ме се подчиняват; че казаното от него е истина за избраните от него хора, по-точно, че те трябва да бъдат “свети” или “различни” както по цялостния си облик, така и по поведението си.**

Това е начинът, по който Бог е представил нещата пред хората на Израел, скоро след като били спасени и изведени от робството им в Египет и ги направил свои специални хора чрез Завета: *“Аз съм Йехова, вашият Бог. Да не правите, както правят в Египетската земя, гдето сте живели и да не правите както правят в Ханаанската земя, в която Аз ви завеждам; и да не ходите по техните повеления. А Моите съдби да правите и моите повеления да пазите, да ходите в тях. Аз съм Йехова вашият Бог”* (Лев. 18:1-4).

Трябва да се отбележи, че този призив на Бога към хората му започва и завършва с твърдението, че той е Йехова техният Бог. Това е така, защото той е бил Богът, който е сключил завет с тях и защото те са били негови специални хора, **поради това те е трябвало да бъдат различни от всички останали хора.** Те е трябвало да спазват заповедите му и да не се подчиняват на стандартите на хората около тях.

През последвалите векове хората на Израел продължавали да забравят, че като хора на Бога са уникални. Въпреки, че според думите на Валаам те са *“люде, които ще се заселят отделно”* (Чис. 23:9), на практика те продължавали да бъдат асимилирани от хората около тях: *“Но се смесиха с тия народи и се научиха на техните дела”* (Пс.106:35). По тази причина те поискали да имат цар, който да ги ръководи *“както е у всичките народи,”* а когато Самуил им се противопоставил, казвайки им, че Бог е техният цар, те упорито настоявали в желанието си: *“Не, но цар нека има над нас, за да бъдем и ние като всичките народи.”* (1 Царе 8:5,19,20) Още по-лошо от желанието да имат цар е било тяхното идолопоклонство: *“Ще станем като народите, като племената на другите страни; ще служим на дървета и на камъни.”* (Йез.20:32) И така Бог продължавал да им изпраща пророците си, за да им припомнят кои са те и да ги молят да вървят в Божия път. *“Не учете пътя на народите”* (Йер.10:2); *“Не се осквернявайте с египетските идоли; Аз съм Господ вашият Бог”* (Йез.20:7). Но Божиите хора не слушали неговия глас и специалната причина, която обяснявала защо Божията присъда първо паднала върху Израел и чак 150 години по-късно върху Юда, а тя е била една и съща: *“Понеже вие сте по-немирни от народите, които са около вас, като не ходехте в повеленията Ми и не пазихте съдбите Ми, нито сторихте даже според постановленията на народите около вас ... И ще познаете, че Аз съм Господ; понеже не ходихте в*

повеленията Ми, нито извъривахте съдбите Ми.” (Йез.5:7, 11:12)

Всичко това е съществената основа за всяко разбиране на Проповедта на планината. Проповедта се намира в Евангелието на Матей в началото на публичното служение на Исус. Веднага след кръщението му и изкушенията, на които е бил подложен, той е започнал да обявява благата вест, **че Божието Царство**, отдавна обещаната ера в Стария Завет, **вече е на прага да се осъществи.** **Самият той бил дошъл, за да го основе. Заедно с него изгривала нова ера.** Той казвал: *“Покайте се, защото приближава небесното царство.”* (Мат.4:17) Исус обикалял цяла Галилея, поучавал в синагогите и проповядвал евангелието за царството. Следователно, Проповедта на планината трябва да бъде разглеждана в нейния контекст. **В нея се говори за разкаянието (“metanoia” - пълна промяна на начина на мислене) и за праведността, която принадлежи на царството.** В нея се описва какво ще представлява човешкият живот и човешкото общество, когато те започнат да живеят под милостивото управление на Бога.

И как изглеждат последователите му в това описание? **Различни от останалите хора!** Исус е подчертавал, че неговите последователи, **гражданите на Божието царство трябва да бъдат изцяло различни от останалите хора.** Те не е трябвало да вземат пример от хората около тях, а да приличат на него (на Исус) и по този начин да дадат доказателства, че са истински деца на небесния си Отец. За мене ключовият текст на Проповедта на планината е Мат.6:8: *“Не бъдете като тях.”* Това веднага ни припомня думите на Бога към Израел от Стария Завет: *“Да не правите както правят в Египетската и ... в Ханаанската земя”* (Лев. 18:3). Това е същият призив да бъдем различни. Тази тема присъства като червена нишка през цялата Проповед на планината. Характерът на християните трябва да се различава напълно от онова, което се цени от невярващите (блаженствата). **Те трябва да светят като лампи в преобладаващата тъмнина.** Праведността им трябва да превишава праведността на книжниците и фарисеите, както по отношение на етичното им поведение, така и по отношение на религиозната им привързаност, като при това любовта им трябва да бъде по-голяма и стремежът им да бъде по-благороден, отколкото на техните невярващи съседи. **Няма нито един стих от Проповедта на планината, в който да не проличава този контраст между стандартите на християните и на нехристияните.** Това е постоянната и подчертана тема на Проповедта; всичко останало представлява вариации върху същата тема. Понякога Исус противопоставя при сравненията си поведението на неюдеите или на варварите с поведението на своите последователи. Варварите са се обичали и са се поздравявали, **но християните трябва да обичат враговете си** (Мат. 5:44-47); варварите се молят след постене, изричайки празни молитви, а християните трябва да се молят в смирената размисъл на деца към техния небесен Отец (Мат. 6:7-13); варварите са прекомерно обсебени от собствените си материални нужди, а християните търсят първо Божият закон и праведност (Мат. 6:32,33).

Друг път Исус сравнява последователите си не с неюдеите, а с юдеите, т.е. не с езичниците, а с религиозните хора, по точно с книжниците и фарисеите. Без съмнение проф. Йеремияс е прав да намира различия между тях, твърдейки, че те са твърде различни групи, защото книжниците са били религиозни учители, които са притежавали религиозно образование, а фарисеите за разлика от тях не са били религиозно образовани, а са били набожни миряни от всички краища на страната. Със сигурност Исус поставя християнския морал на по-високо ниво от етичната игра с думите на книжниците (Мат. 5:21-48), както и цени повече християнската набожност от лицемерното благочестие на фарисеите (Мат.6:1-18).

Следователно, последователите на Исус трябва да бъдат различни - както от официалната църква, така и от атеистичния свят, да се различават както от религиозните, така и от нерелигиозните хора. **Проповедта на планината представлява най-завършеното и пълно описание на християнската контра-култура в сравнение с всички останали текстове от Новия Завет.** Тук е показана ценностната система на християните, етичният им стандарт, религиозната им привързаност, отношението им към парите, амбициите им, стилът им на живот и взаимоотношенията им помежду им и с останалите хора - но всичко това е напълно противоположно на характерното за нехристиянския свят. Тази християнска контра-култура е животът в Божието царство, наистина напълно човешки живот, но живян в условията на небесното управление. Сега стигаме до въведението на Проповедта на планината, което е кратко, но впечатляващо; то показва важността, която Исус е влагал в тази проповед.

Мат. 5:1-2: *“А Исус като видя множествата, възкачи се на хълма; и когато седна, учениците Му дойдоха при Него. И като отвори устата Си, поучаваше ги, казвайки.”* Може да съществува леко съмнение, че основната причина, поради която Исус се е изкачил на хълма или на планината за да обучава е била, за да се отдели от “големите множества ... от Галилея и Декаполиса (*Коментар: Област в която имало десет града, оттам и името ѝ – „Десетограднето, в които са живеели гръцки евреи. Д.Пр.*), от Ерусалим и Юдея и отвъд Йордан” (4:25), които са вървели след него. Христос е прекарал първите месеци от публичното си служение в обикаляне на Галилея *“и поучаваше в синагогите им, и проповядваше благовестието (Коментар: Евангелието – благата вест. Д.Пр.) на царството, като изцеляваше всякаква болест и всякаква немощ между людетe. И разнесе се слух за Него по цяла Сирия; и довеждаха при Него всички болни, страдащи от разни*

болести и мъки, хванати от бяс, епилептици и парализирани; и ги изцели” (Мат.4:23-24).

Поради присъствието на тези тълпи, той е трябвало да се скрие, не защото е търсил усамотение и възможност да се моли, а за да даде на учениците си по-концентрирани указания.

Освен това, изглежда вероятно (както предполагат мнозина древни и съвременни коментатори), че той преднамерено се е изкачил на планината, за да поучава и да направи сравнение с Моисей, който е получил Десетте Заповеди на планината Синай и със самият себе си, който е предал учението на учениците си на така наречената “Планина на блаженството”, традиционното място на Проповедта на северните брегове на Галилейското езеро. Защото, въпреки че Исус е бил по-велик от Моисей и въпреки че неговото съобщение е било по-блага вест от Закона, Христос е избрал 12-те апостоли като ядрата на новия Израел, за да кореспондират на 12-те патриарси и племена от миналото. Освен това Исус е твърдял, че е едновременно учител и бог, и дал авторитетното си тълкувание за Моисеевия закон, изрекъл заповеди и очаквал подчинение. По-късно той даже приканил учениците си да понесат *“игото”* му, т.е. да се подчинят на учението му, така както до тогава са носили игото на Тората. (Мат.11:29-30)

Някои изследователи съставили твърде сложни схеми, за да разяснят тази притча. Например през 1918 год. Б. У. Бейкън твърдял, че Матей преднамерено е структурирал Евангелието си в 5 части, всяка от които завършва с формулата *“и когато свърши Исус...”* (7:28; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1), с цел петте части на евангелието на Матей да съответствуват на “петте книги на Моисей” и това да се превърне в един вид Петокнижие на Новия Завет. Друг подобен паралел бил предложен от Остин Ферер, според когото Мат.5-7 бил съставен по образеца на Изх.20-24, осемте блаженства отговаряли на десетте заповеди, като останалата част от Проповедта ги разяснявала и предписвала как да се прилагат, така както и десетте заповеди са били разяснявани и прилагани. Тези оригинални опити да се намери сходство са били разбираеми, защото в много текстове от Новия Завет спасителната работа на Исус се обрисова като един нов изход (Мат.2:15), а християнския живот се представя като радостно празнуване на този изход: *“Защото и нашата пасха, Христос, биде заклан. Затова нека празнуваме.”* (1 Кор. 5:7,8)

Но в Матей липсва такава подчертано оприличаване на Исус с Моисей и ние нямаме основания да твърдим нещо повече от това, че в Проповедта е представена същността на Новия Закон, на Новия Синай и на Новия Моисей. Всеки път, когато Исус поучавал учениците си, той “сядал”, което предполага, че е заемал позата на равин или законник и учениците му идвали при него, за да слушат учението му. След това той “отвори устата си” (израз, показващ простотата на неговото поведение) и ги поучавал. В главата на съвременния читател, който изучава Проповедта на планината, незабавно се поражда три основни въпроса. Не е вероятно читателят да възприеме това учение, ако не получи задоволителни отговори на тези въпроси. Първо, дали Проповедта на планината наистина представлява запис на автентичните думи на Исус? Второ, дали съдържанието на проповедта е валидно за съвременния свят или то е безнадеждно остаряло? Трето, дали съдържащите се в проповедта стандарти на поведение са достижими и трябва ли да се съобразяваме с тях, тъй като са непрактично идеализирани?

ДАЛИ ПРОПОВЕДТА Е АВТЕНТИЧНА?

Проповедта на планината се среща само в първото Евангелие (Матей). В третото Евангелие (Лука) има една подобна проповед, която понякога се нарича Проповедта в равнината (Лука 6:17-49). Лука казва, че тя била произнесена на *“едно равно място”*, където Исус слязъл, след като се молил на хълмовете (Лука 6:12,17). Но очевидната разлика в местоположението **не трябва да ни обърква**, тъй като “равно място” може да бъде не само равнина или низина, но и плато в хълмовете.

Едно сравнение на съдържанието на двете проповеди разкрива веднага, че те не са еднакви. Проповедта в Лука е сравнително по-къса и се състои само от 30 стиха, за разлика от проповедта в Матей, която има 107 стиха и всяка от тях съдържа материал, които не се съдържа в другата проповед. Независимо от това, налице са и очевидни прилики между двете проповеди. И двете проповеди започват с “блаженства” и завършват с притчи за двама човека, които си строят къщи, а между тези две неща е разположено златното правило, заповедите да обичаме враговете си и да си обръщаме другата буза, забраната да съдим хората и изразителните илюстрации за гредата и сламката в окоето и за дървото и неговите плодове. Този съдържащ се и в двете проповеди материал, със сходно начало и край, предполага, че и двете представляват варианти на една и съща проповед. Но има ли връзка между двете проповеди? Как да си обясним комбинацията от сходства и различия помежду им?

Много хора отричат, че Проповедта на планината въобще представлява проповед, произнесена от Исус по някакъв повод. Съществува добре позната практика на авторите на евангелията да събират в едно някой сходни части от учението на Исус. Най-добър пример на подобна практика е серията от седем притчи на Исус (Мат. 13). По тази причина някои изследователи твърдят, че Мат.5-7 представлява сбор от изказвания на Исус, умело преплетени помежду си под формата на проповед от евангелиста или от някоя ранна християнска общност, от която е била взета. Даже Калвин е вярвал, че това е така: “И двамата автори

(на Матей и на Лука) са практикували да събират на едно място основни моменти от учението на Христос, които са били свързани с религиозен или свят живот.” В резултат на това, Проповедта представлява “кратко обобщение ... подбор от много и различни проповеди.”

Някои съвременни коментатори са по-гласовити. Един пример за такова отношение е достатъчен. У. Д. Дейвис нарича Проповедта “просто една колекция от несвързани изказвания с различен произход, една “скърпена работа” и след като подлага на критика съмнителността за нейния произход, критикува формата и религиозната ѝ значимост, този човек заключава: “Следователно въздействието на сегашното критично отношение във всичките му форми е да хвърли съмнение върху уместността да се търси разбиране на тази част от евангелието ... която е напълно противоречи на смисъла на истинското учение на Исус.” След това Дейвис стига до извода, че прилива се е обърнал срещу така наречения критицизъм на редакцията на евангелието, което поне дава основание да се вярва, че двете евангелия наистина са били написани от Матей и Лука, които са оформили традицията според собствените си предпочитания. Независимо от това, той остава скептичен относно това, каква част от оригиналното учение на Исус се съдържа в Проповедта на планината. Това как човек реагира на подобен род буквална критика зависи от собствената му религиозна вяра и от представата му за самия Бог, за природата и целта на неговото разкриване в Христос, за работата на Светия Дух и за евангелския смисъл на истината. Лично за мене е трудно да приема всяка гледна точка за Проповедта на планината, според която нейното съдържание се дължи на ранната църква, а не на Исус или която я разглежда като някакъв сбор от негови изказвания, произнесени по различни поводи. Главната причина за това е, че и Матей и Лука представят материала си като проповед на Христос и очевидно имат намерение читателите им да я възприемат като такава. И двамата дават точен исторически и географски контекст, приписвайки тази проповед към ранния период от служението на Исус в Галилея и твърдят, че той я е произнесъл “на хълма” или “на равно място” в хълмовете. Матей описва реакцията на учудване на тълпите, когато проповедта свършила, особено поради властта с която била произнесана (Мат.7:28,29). И двамата казват, че когато проповедта свършила, Исус “*влезе в Капернаум*” (Мат.8:5; Лука 7:1).

Обаче, това не означава, че двамата евангелисти ни предават буквален запис на тази проповед. Ясно е, че това не е така, защото във всеки случай Исус е говорил на арамейски и двете евангелия ни представят един превод на гръцки. Освен това, както вече видяхме, обемът им се различава значително. Има няколко възможни причини, които обясняват това различие. Или и двамата представят свой собствен подбор и превод от казаното, независимо дали са ползували един общ източник, или всеки от тях е имал свои собствени източници на информация. Може би Лука ни представя съкратено обобщение, изпускайки голяма част от съдържанието, докато Матей дава повече подробности, ако не и всичко казано от Исус. Може би Матей е записал една по-кратка оригинална проповед на Исус и след това я е уголемил чрез добавяне на други проповеди на Исус със сходен контекст. Все пак можем да сме сигурни, че Светия Дух е ръководел подбора и подреждането на текста. За себе си аз предпочитам обяснението, дадено от проф. Брюс в коментара му от 1897 год. Той е вярвал, че материалът, който се съдържа в Мат.5-7 представлява инструкцията “дадена не в един час или един ден, а в периода на обучение.” Той считал, че Исус може да е завел учениците си в планината на нещо като “Небесен летен семинар.” Поради това Брюс се отнася към тези глави от Матей не като една единствена проповед на нашия Господ, произнесена в планината, а като “учението преподадено на планината.” Нещо повече, Проповедта, така както е записана от Матей би имала продължителност не повече от 10 минути, поради което може да се предполага, че евангелистите ни предават само собствените си съгъстени обобщения.

ДАЛИ ПРОПОВЕДТА Е АКТУАЛНА В НАШИ ДНИ?

Дали Проповедта е актуална за съвременния живот или не може да се каже само след подробно изследване на съдържанието ѝ. Това, което незабавно прави впечатление е, че независимо от това как е съставена, тя представлява едно единно цяло, в което всичко е преплетено помежду си по един прекрасен начин. Тя описва поведението, което Исус очаква от всеки от последователите си и който по тази причина е гражданин на Божието царство. Ние виждаме какво представлява самият Исус, неговото сърце, вълнения и мисли, както и когато е уединен с Отца си. Виждаме го и когато е на сцената на обществения живот, отношенията му към другите хора, показващ милост, създаващ мир, как е преследван, как действа като сол, как дава възможност на светлината му да свети, как обича и служи на другите (даже на враговете си) и как посвещава себе си най-вече на разширяване на Божието царство и праведност в света. Може би един кратък анализ на Проповедта ще помогне да се демонстрира нейната актуалност за нас в условията на двадесетия век.

а) **Християнският характер** (5:3-12). Блаженствата подчертават 8 принципни черти на християнския характер и поведение в отношенията към Бога и другите хора и небесните благословии, които получават онези, които демонстрират такива черти.

б) **Влиянието на християнина** (5:13-16). Двете метафори за солта и светлината показват влиянието в

посока към доброто, което християните трябва да упражняват върху обществото, но само ако поддържат характера си различен от света, така както е описан в блаженствата.

в) **Християнската праведност** (5:17-48). Какво трябва да бъде отношението на християнинът към моралния закон на Бога. Дали самата категория на закона не е отхвърлена в християнския живот, както твърдят защитниците на “новия морал” и на хората, които считат, че не са “под закон”? Не. **Исус не е дошъл, за да отхвърли закона и пророците, както сам е казал, а за да ги изпълни.** Той даже е продължил още по-нататък, като е казал, че величието в Божието царство се определя съобразно моралните постижения и че даже самото им влизане в царството е невъзможно, ако праведността им не е по-голяма от праведността на книжниците и фарисеите (5:17-20). След това Исус дава 6 илюстрации за тази по-голяма християнска праведност (5:21-48), отнасящи се до убийството, прелюбодеянието, развода, клетвите, отмъщението и любовта. Във всяка антитеза “*Чули сте, че е било казано...А пък Аз ви казвам...*”) той отхвърля лесно изпълнимата традиция на книжниците, потвърждавайки отново властта на Стария Завет и извличайки пълния и точен смисъл на Божият морален закон.

г) **Християнската набожност** (6:1-18). В своята “набожност” или религиозна привързаност, християните не трябва да приличат нито на лицемерната показност на фарисеите, нито на механичния формализъм на езициците. Християнската набожност трябва да се отличава преди всичко със своята реалност, с искреността на Божиите деца, които живеят в присъствието на небесния си Отец.

д) **Към какво се стреми християнинът** (6:19-34)? Отказът да се подчинят на материалните неща, който трябва да демонстрират християните, може да приеме религиозна или светска форма. Поради това трябва да се различаваме от нехристияните не само по набожността си, но и по стремежите си. По точно, Христос променя отношението ни към материалното богатство и собствеността. Не е възможно да се прекланяме едновременно пред Бога и пред парите; ние трябва да изберем кое да предпочетем. Светски ориентирани хора са прекомерно ангажирани с проблемите, свързани с храна, пиене и облекло. Християните трябва да се освободят от тези насочени към самите тях материални безпокойства и вместо това да се посветят на разпространяването на Божият ред и на Божията праведност. Така да се каже, най-голямата ни цел трябва да бъде славата на Бога, а не нашата слава, нито пък нашето материално благоденствие. Това зависи от въпроса, кое поставяме на първо място.

е) **Християнските взаимоотношения** (7:1-20). Християните са въввлечени в една мрежа от взаимоотношения, всяко от които се намира под влиянието на връзката ни с Христос. Когато сме установили правилна връзка с Него, всичките ни други взаимоотношения биват засегнати от тази връзка. Създават се нови взаимоотношения; променят се стари взаимоотношения. Следователно, ние не трябва да съдим нашият брат, а да му служим (1-5). Трябва да избягваме да предлагаме евангелието на онези, които решително са го отхвърлили (6), да продължаваме да се молим на небесния си Отец (7-12) и да се пазим от фалшиви пророци, които пречат на хората да намерят тясната врата и трудният път (13-20).

ж) **Християнската посветеност** (7:21-27). Общото впечатление, оставяно от цялата проповед е свързано с властта на проповедника. Не е достатъчно да го наричаме “Господ” (21-23) или да слушаме учението му (24-27). Основният въпрос е дали има единство между това което мислим и това което казваме и между това което чуваме да ни казва Исус и това, което правим. От това зависи вечната ни съдба. Мъдър е само онзи човек, който се подчинява на Христос като на Господ. Защото само такъв човек строи къщата си върху каменна основа, която няма да бъде разрушена нито от бури, нито от противопоставяне, нито от осъждане.

Тълпите са били удивени от властта, с която е поучавал Исус (28,29). Това е власт, на която последователите на Исус от всяко поколение трябва да се подчинят. Властта на Господ Христос е в сила и в наши дни и трябва да ѝ се подчиняваме както по принцип, така и в подробностите, така както са описани в Проповедта на планината.

ПРАКТИЧНА ЛИ Е ПРОПОВЕДТА?

Третият въпрос е свързан с практичността. Едно нещо е човек да бъде убеден в актуалността на Проповедта на теория, но съвършено друго нещо е да бъде убеден, че това е практически приложимо. Дали нейните стандарти са достижими? Длъжни ли сме да се задоволим с това да им се възхищаваме замечтано отдалече?

Може би повечето от читателите и коментаторите, вглеждайки се в реалността на човешката порочност, твърдят, че стандартите на Проповедта на планината са недостижими. Те казват, че идеали на тези стандарти са благородни, но непрактични, че са привлекателни за въображението, но е невъзможно да бъдат изпълнени. Те знаят нещо за самоутвърждаващия егоизъм на човека и се питат как при това положение човек би могъл да бъде смирен. Те знаят за настойчивите му сексуални страсти - как би могъл човек да се въздържа от похотливи погледи и мисли? Те знаят неговите житейски стремежи - как би могло да се забрани на човека да не се безпокои? Те знаят склонността му да се гневи и жаждата му за отмъщение

- как би могло да се очаква човек да обича враговете си? Нещо повече. Изискването да подлагаме и другата си буза на един насилник не е ли опасно за здравето на обществото, тъй като надхвърля границите на това, което може да бъде достигнато от човека? Да приканваме продължаването на насилието по този начин не само, че го оставя ненаказано, но и активно го поощрява. Не. Проповедта на планината не притежава практическа ценност както за отделния човек, така и за обществото. В най-добрият случай тя представя непрактичния идеализъм на едно видение. Това е мечта, която никога няма да се осъществи на практика.

Една модификация на тази гледна точка, за пръв път изразена от Йоханес Уейст през 1892, а по-късно популяризирана от Алберт Швайцер, е че Исус е предявявал изключително високи изисквания, поради изключителната ситуация в която е проповядвал. Защитниците на тази гледна точка вярват, че Исус е очаквал почти незабавно да настъпи краят на човешката история и че е преподавал на учениците си една “промеждутъчна етика”, която изисквала от тях да направят цялостни жертвоприношения, като например да се откажат от всичките си притежания и да обичат враговете си - жертвоприношения, които е подходящо да се извършват само в момент на криза. В светлината на тази гледна точка, Проповедта на планината се превръща в някакъв вид “военен закон”, чието издаване е можело да бъде оправдано само от спешността на положението. Пределно ясно е, че това не е етика за всеки ден.

Съществуват много други опити Проповедта на планината да се приспособи до най-ниските нива на нашите морални достижения. В четвъртата и петата глава на книгата си “Разбирането на Проповедта на планината”, Харвей МасАртър първо прави преглед и след това оценява, че има най-малко 12 различни начина за разбиране на Проповедта. Той казва, че би могъл да постави следното допълнително заглавие на книгата си: “Версиите и увъртанията на Проповедта на планината”, защото поне една от дванадесетте им тълкувания предлага благоразумна оценка на очевидно безпрекословните изисквания на проповедта.

На другата крайност се намират онези повърхностни души, които многословно твърдят, че Проповедта на планината посочва етичните стандарти, които очевидно са правилни, общоприети от всички религии **и са лесно изпълними**. Те казват “Аз живея по стандартите на Проповедта на планината.” Най-благородната реакция към поведението на такива хора е да считаме, че те никога не са чели Проповедта, която с такава увереност считат, че е общоизвестна. Доста различна е била гледната точка на Лев Толстой, въпреки че той също е вярвал, че Проповедта е била проповядвана, за да ѝ се подчиним. Той наистина, е знаел, че като личност представлява ужасен провал, но се е придържал към вярата, че указанията на Исус могат практически да бъдат приложени и поставил тази своя убеденост в думите на своя герой принц Нехлюдов от най-големият му роман “Възкресение”, публикуван през 1899-1900 год.

По всеобщо признание принцът на Толстой представлява автопортрет на автора. В края на романа Нехлюдов препрочита Евангелието на Матей. В Проповедта на планината той съзрял “не красиви абстрактни мисли, представящи в по-голямата си част преувеличени и невъзможни за изпълнение изисквания, а прости, ясни, практични заповеди, на които ако се подчиним (и това е било доста осъществимо), бихме създали един напълно нов ред в човешкото общество, в който насилието, което изпълвало Нехлюдов с такова отвращение, няма да изчезне от самосебе си, но човек ще получи най-голямата благословия, която може да се надява да получи - небесното царството на земята.

Нехлюдов се вгледал в светлината на лампата, която светела с намалена светлина и сърцето му спряло да бие. Припомняйки си всички ужасяващи обърквания в живота си, той си представил какъв би могъл да бъде този живот, ако хората бъдат научени да се подчиняват на тези заповеди и душата му била обхваната от такъв екстаз, какъвто отдавна не бил изпитвал. Все едно, че след продължителна болка и страдание, той внезапно намерил мир и свобода.

През тази нощ Нехлюдов не можал да заспи и както се случвало с повечето хора, които са чели евангелията, той разбрал за пръв път истинският смисъл на думите, които преди това бил чел безброй пъти. Подобно на гъба, която попива вода, той пиел всички тези животворни, важни и радостни новини, които книгата му разкрила. Всичко, което четял му се струвало познато и потвърждавало и правело реално всичко, което той отдавна знаел, но никога до тогава не можал да разбере напълно, нито пък наистина е вярвал в него. Но сега той разбрал и повярвал...

Той си казал: “Търси първо Божието царство и неговата праведност; и всички тези неща ще ви се добавят. Но ние търсим всички тези неща и очевидно не можем да ги постигнем. Следователно, това трябва да е работата на живота ми. Една задача е завършена, но друга чака реда си.”

През тази нощ започнал един изцяло нов живот за Нехлюдов, не толкова защото той влязъл в някакви изцяло нови условия за живот, а защото всичко, което се случило с него от тази нощ нататък носело отпечатъка на едно изцяло ново значение за него самият. Бъдещето ще покаже, как ще завърши тази нова част от живота му.

Толстой е олицетворявал в себе си напрежението между идеала и реалността. Защото от една страна, той бил убеден, че да се подчини на Проповедта на планината е било доста лесна задача, **но от друга страна**

собственото му жалко изпълнение му казвало, че това не е така. Истината не се намира в нито една от тези крайности. Защото стандартите на Проповедта нито са лесно достижими за всеки човек, нито пък са изцяло непостижими за който и да е човек. Да се поставят тези стандарти над възможността да бъдат достигнати от който и да е, би означавало да се пренебрегне целта на Проповедта на планината, но от друга страна те да се направят достижими от всеки човек би означавало да се пренебрегне реалността на човешката греховност. Тези стандарти са изпълними и достижими, но само от онези, които са изживели новото раждане, което Исус казал на Никодим, че се явява неотменно състояние, ако искаме да видим и да влезем в Божието царство. Защото праведността, описана от Христос в Проповедта е вътрешна праведност. Въпреки, че тя се изявява пред другите чрез думи, дела и взаимоотношения, тя все пак в своята същност си остава праведност на сърцето. Тя представлява това, което човек мисли в сърцето си и към което е насочено сърцето му (Мат.5:28; 6:21) и тъкмо това е най-важното. Тъкмо тук се намира и нашият проблем. Защото по своята природа хората са “зли” (Мат.7:11). Тъкмо от сърцата им произлизат злите неща (Марко 7:21-23) и устата им говорят това, което излиза от сърцата им, така както дървото определя качеството на плодовете си. Поради това има само едно разрешение: Направете дървото добро и плода му добър” (Мат. 7:16-20; 12:33-37). Новото раждане е от решаващо значение.

Само вярата, че новото раждане и необходимо и възможно, може да ни предпази да не четем Проповедта на планината или с глупав оптимизъм или с безнадеждно отчаяние. Исус е произнесъл Проповедта пред онези, които вече са били негови ученици и следователно са били граждани на Божието царство и деца на Божието семейство (Мат.5:16, 48; 6:9, 32; 7:11). Високите изисквания, предявени от Исус не са предназначени само за апостолите. Ние не можем и не бихме могли сами да достигнем до това привилегировано положение, като достигнем стандартите на Христос. Обратното, като ги достигаме или поне се доближаваме до тях, ние даваме доказателство за това, какво вече представляваме, благодарение на Божията безплатна милост.

Глава 2

Мат.5:3-12 - Християнският характер - блаженствата

Всеки, който някога е чувал Исус от Назарет и въобще знае нещо за неговото учение, със сигурност трябва да е запознат с блаженствата, с които започва Проповедта на планината. Простотата на езика и могъщата сила на мисълта им е привличала всяко ново поколение християни и много други освен тях. Колкото повече изучаваме техния смисъл, толкова повече ни изглежда, че остава нещо неизследвано, богатството им е неизчерпаемо и не можем да измерим дълбочините им. Наистина, четейки ги, ние се намираме близо до небето. Преди да сме готови да разгледаме поотделно всяко блаженство, има три общи въпроси, които трябва да бъдат зададени. Те се отнасят към описваните в тях хора, към заповяданите качества и обещаните благословии.

а) Описваните хора

Блаженствата обясняват уравновесения и разнообразен характер на християните. Те не са 8 отделни и лесно различими групи от ученици, някои от които са смирени, докато други са благодарни, а трети са призвани да издържат на преследвания. Обратното всички тези 8 качества съществуват в хората от една и съща група, като хората по едно и също време са смирени и благодарни, бедни по дух и с чисто сърце, тъгуващи и гладни, миротворци и преследвани. Групата, която демонстрира тези качества не е някакво елитарно и избрано общество, някаква малка духовна аристокрация, намираща се далеч от обикновения живот на християните. Тъкмо обратното, блаженствата са даденото от Христос описание на това, какъв трябва да бъде всеки християнин. Всички тези качества трябва да бъдат отличителна черти на всичките му последователи. Точно така, както деветте плода на Духа (*Коментар: в Гал.5:22. Д.Пр*), които описва Павел, трябва да узряват във всеки християнин, така и осемте блаженства, за които говори Христос, описват идеала за всеки гражданин на Божието царство. За разлика от плодовете на Духа, които той разпределя сред различните членове на Христовото тяло, с цел да го снабди и подготви за различни видове служби, същият дух е загрижен да изгради всичките тези християнски милости във всеки един от нас. Не е възможно да се избегне изискването, че всеки християнин трябва да ги постигне.

б) Заповяданите качества

Добре известно е, че съществува видимо противоречие между блаженствата от евангелието на Матей и от евангелието на Лука. Така например, в Лука се казва “Блажени вие сиромаси”, което в Матей е предадено като “Блажени нищите по дух.” На друго място в Лука се казва: “Блажени, които гладувате сега”,

което в Матей е предадено като: “Блажени, които гладуват и жадуват за правдата.”

Като последица от това, някои твърдят, че единствено вярна е версията, която ни се предлага от Лука, че Исус е направил социална и социологична защита на бедните и гладните; че той бил обещал храна на недохранените и богатство на пролетариата в Божието царство; те твърдят, че Матей одухотворил тези обещания, които първоначално давали обещание за материално благополучие.

Но това е едно невъзможно тълкувание, освен ако се искаме да повярваме, че Исус е противоречал сам на себе си или че евангелистите са били достатъчно несръчни, че да създават условия да изглежда, че това е така. Защото, когато е бил отведен в Юдейската пустиня, по време на изкушенията, които Матей описва в предната глава, Исус отказал да превърне камъните в хляб и отхвърлил предложението да основе едно материално царство. През цялото си служение той постоянно е отхвърлял същото изкушение. Когато нахранил пет хиляди човека, хората поискали да “дойдат да Го вземат на сила, за да Го направят цар” (Йоан 6:15), но Исус незабавно “се оттеглил сам на хълма.” Когато Пилат го попитал, дали има нещо съществено в отправяните към него обвинения на юдейските лидери и дали самият той има някакви политически амбиции, отговорът му бил недвусмислен: “Моето царство не е от този свят” (Йоан 18:36). С това Исус е искал да каже, че самият той има друг произход и поради това характерът му е различен.

Като казвам това, не искам да се разбира, че Исус е бил безразличен към физическата бедност и глада. Точно обратното, той е изпитвал състрадание към нуждаещите се, хранел е гладните и е казал на последователите си да правят същото. Но въпреки това, основната благословията на неговото царство не е давала материално предимство. Ако Исус не е предлагал незабавно физическо подобряване, нито е обещавал това да стане в бъдещото небесно царство, защо би трябвало да нарича “благословени” бедните и гладните? Със сигурност знаем, че в някои случаи Бог може да използва бедността като средство за духовно благословение, така както и богатството може да се окаже пречка за получаване на такова благословение. Но това не превръща бедността в желано условие, което е благославяно от Исус. Църквата винаги е грешела, когато е използвала първото блаженство или за да накара масите да се примирят с бедността, или за да заповяда доброволна бедност на монасите и на други, които са дали обет да не притежават собственост. Христос наистина може да призовава някои хора за живеят в бедност, но този призив просто не се среща в това блаженство. Не. Бедността и гладът, за които говори Исус в блаженствата са духовно състояние. Той нарича блажени “гладните по дух” и онези, които “гладуват и жадуват за праведност.” Без опасност от грешка можем да стигнем да извода, че и другите благословии, за които говори Исус също са духовни. Вярно е, че използваните от Исус арамейски думи може да са били просто “беден”, така както е написано в Лука. Но като имаме предвид, че “бедните”, “бедните на Бога” представляват ясно определена група от Стария Завет, и Матей е имал всичкото основание да ги преведе като “бедни по дух.” Защото “бедни” не са само живеещите в бедност, а има и хора, които са угнетени, преследвани или по някаква причина се чувстват нещастни и всички те вярват и се надяват на Бога.

в) Обещаните благословии

Исус е заповядал всеки негов последовател да притежава заповяданите от него качества, като същевременно е обещал че такива хора ще бъдат благословени. Едно от значенията на гръцката дума “makarios” е “щастлив.” По тази причина ЈВР превежда началните думи на всяко блаженство така: “Колко щастливи са...!” Някои коментатори считат, че блаженствата представляват рецептата на Исус за човешко щастие. Най-простодушният коментар, който ми е познат, е направен от д-р Ърнест Лигън от Ню Йорк в книгата му “Психология на християнската личност.” Признавайки, че ползва заемки от Хари Е. Фосдик, той започва да тълкува Проповедта на планината от гледна точка на умственото здраве на човека. Според него: “Най-значителната грешка, която хората се правили при тълкуването на тези стихове от Исус (блаженствата), е пропусъкът да забележат първата дума от всяка от тях - “щастлив.” По този начин тези хора създават “теорията на Исус за щастieto.” Според тях това не са толкова етични задължения, а представляват “една серия от осем основни емоционални подхода. Ако човек реагира на заобикалящата го среда с подобна нагласа, той ще живее щастливо”, защото ще е открил основната “формула за умствено здраве.” В частност, съгласно д-р Лигън, Проповедта подчертава “силите” на вярата и на любовта. Тези два принципа са неотменно необходими, за създаването на “здравни и силни личности.” С помощта на Златното Правило (Коментар: Златното правило: „Отнасяй се към другите хора така, както искаш и те да се отнасят към теб. Д.Пр.) хаосът на страха не само, че може да бъде победен от вярата, както и унищожителният гняв - от любовта, но освен това се преодолява “комплексът за малоценност и многото му странични проявления. Не е необходимо да отхвърлям това тълкувание като изцяло невярно. Защото никой не знае по-добре от нашия Създател как можем да се превърнем в истински човешки същества. Той ни е създал и знае кое нещо е най-доброто за нас. Само като се подчиняваме на неговите морални закони, ние ще открием и осъществим себе си. Всички християни от опит могат да свидетелстват, че съществува пряка връзка между светостта и щастieto. Както и да е, но е сериозна грешка думата “makarios” да се превежда като “щастие”, защото щастieto е състояние,

което е резултат от нещо друго, докато Исус прави обективна преценка на тези хора. Той не казва, че те могат да се чувстват щастливи, а това, което Бог мисли за тях и за какви ги счита че са е: те са “щастливи.”

Какво е това благословение? Втората част на всяко блаженство обяснява за какво става въпрос. Тези хора притежават небесното царство и те ще наследят земята. Тъгуващите са успокоени и гладните са нахранени. Те получават милост, те виждат Бога, те са наречени синове на Бога. тяхната небесна награда е велика. Всички тези благословии вървят в комплект. Така както осемте качества обрисуват облика на всеки християнин (поне като идеал), така и осемте благословии се дават на всеки християнин. И наистина, конкретната благословия, обещана във всеки отделен случай, съответствува на споменатото качество на характера. Същевременно, със сигурност не е възможно да се наследи царството на небето, без да се наследи земята, т.е. не е възможно човек да бъде успокоен, без да бъде задоволен или да види Бога, без да получи неговата милост и да бъде наречен негово дете. **Осемте качества взети заедно съставят отговорностите, а осемте благословии - привилегиите на това, човек да бъде гражданин на Божието царство.** Това е смисълът на радостта, съдържащ се в Божието правило.

Дали тези благословии се получават сега или ще се дават в бъдещето? **Лично аз мисля, че единствено възможният отговор е “и двете.”** Някои коментатори настояват, че те се отнасят за бъдещето и подчертават отнасящият се към отвъдното характер на блаженствата. Наистина, във втората част на последното блаженство се обещава велика награда на преследваните и това трябва да стане в бъдещето. Освен това е истина, че само първото и осмото блаженство са написани в сегашно време (5:3,10) и даже в тези случаи е възможно Исус да не го е казал в сегашно време на арамейски. Останалите шест блаженства съдържат глагол в просто бъдеще време. Независимо от това, **от останалата част от учението на Христос е ясно, че Божието царство е сегашна реалност**, която можем да получим, да наследим или където можем да влезем сега. По същият начин можем да получим милост и успокоение сега, можем да станем сега деца на Бога и в този живот можем да задоволим глада и жаждата си. Исус е обещал всички тези неща на своите последователи тук и сега. Обещанието, че **“ще видим Бога”** може да звучи като отнасящо се до видението, което ще имаме на края на света (1 Кор. 13:12; Евр. 12:14; 1 Йоан 3:2; Откр.22:4). Но ние вече започваме да виждаме Бога в този живот, както в личността на неговия Христос (Йоан 14:9), така и с духовно видение (1Йоан 3:6; 3Йоан 11). **Ние даже започнахме да наследяваме земята в този живот**, тъй като ако сме Христови, всички неща вече са наши **“било... светът, или животът, или сегашното, или бъдещето, всичко е ваше.”** (1Кор. 3:22,23)

При това положение излиза, **че обещанията на Исус в блаженствата се изпълняват и сега и в бъдещето.** Ние се наслаждаваме на първите плодове сега, но истинската жътва тепърва ни предстои. Както правилно отбелязва проф. Таскер: “Бъдещото време ... подчертава тяхната сигурност, а не просто бъдещото им изпълнение. Наистина, тъгуващите ще бъдат успокоени и т.н.”

Това ни довежда до следващия въпрос относно обещаните от Исус благословии. Това е един проблем, който не можем да избегнем. Да не би пък блаженствата да ни предават идеята на учението за спасение благодарение на човешките достойнства? Например, Исус не казва ли ясно, че благодарните ще получат милост и че хората с чисто сърце ще видят Бога? Това не означава ли, че като демонстрираме милост, ние спечелваме милост и че като ставаме с чисто сърце, ние ще се сдобием с възможност да видим Бога?

Някои тълкуватели храбро твърдят, че тъкмо това е имал предвид Исус. Тези хора се опитват да кажат, че Проповедта на планината не е нищо повече от леко християнизирана форма на закона от Стария Завет и на етиката на юдеизма. Те казват че тук Исус е равинът, той е законникът, той дава заповедите, той очаква подчинение и обещава спасение на онези, които се отзоват. Може би най-откровеното изразяване на тази гледна точка е предложил Ханс Уиндич в книгата му “Смисълът на Проповедта на планината” (1929 год). Той поставя ударението си върху “историческите тълкувания” и отхвърля това, което нарича “тълкувания на Павел”, т.е. тълкувания, които се опитват да тълкуват Проповедта по един начин, който е в хармония с евангелието на Павел на милостта. Според неговата гледна точка това не може да се прави: От гледна точка на Павел, Лутер и Калвин, теорията, че в Проповедта на планината се проповядва спасение на човека благодарение на добрите му дела е безнадеждно еретично. С други думи, Уиндич смята, че Проповедта проповядва закона, а не благата вест и предлага праведност, постигана чрез дела, а не чрез вяра. Поради това, според автора “между Исус и Павел съществува пропаст, над която религиозните тълкувания не могат да построят някакъв мост.” Уиндич отива даже по-далече. Той изказва предположения, че подчертаването от страна на Павел, че спасението е дар, е довело много хора до заключението, че добрите дела са ненужни и излишни и че Матей преднамерено е съставил Проповедта на планината като антитеза на учението на Павел!

Същият страх, че обещанията от Проповедта на планината зависят от качеството на човешкото изпълнение, накарало Д. Н. Дерби да ги класифицира, като отнасящи се за бъдещата “ера на царството.” Неговата теория за разсейването във времето на изискванията от блаженствата била популяризирана от

Scotfield Reference Bible (1909), която, коментирайки Мат.5:2, нарича Проповедта “чист закон”, въпреки че допуска, че нейните принципи имат едно красиво морално приложение в християнския живот.

Обаче както предположенията на Уиндич, така и страховете на привържениците на теорията на разсейването са безпочвени. Наистина, първото благословение прокламира спасение по милост, а не чрез дела, защото то обещава царството на Бога на “бедните по дух”, т.е. на хората, които в духовно отношение се чувстват толкова бедни и считат, че нямат нищо, което биха могли да предложат в замяна на спасението, което получават. Читателят може да се досети с какво голямо възмущение Лутер е отхвърлил предположението, направено от някои от съвременниците му, че Проповедта на планината учи за спасение, което може да се заслужи! Към изложението си Лутер е добавил послепис от 10 страници, в които се противопоставя на тази чудовищна идея. В него той критикува жестоко “онези глупави лъже-проповедници”, които “правят заключението, че ние влизаме в небесното царство и се спасяваме благодарение на собствената си работа и дела.” Лутер смята, че тази “низост на фалшификаторите” обръща евангелието нагоре с краката, “все едно да се свали покрива на земята, да се разруши основата и да се изгражда спасението направо върху водата, да се изхвърли Христос от трона му и на негово място да поставим делата си.” При това положение, как можем да си обясним изразите, които Исус е използвал в благословиите си и въобще цялостното подчертаване на праведността в Проповедта? Правилният отговор изглежда е, че Проповедта на планината, като един вид “нов закон”, подобно на стария закон, има две божествени цели, които Лутер ясно е разбрал. Първата ѝ цел е да покаже на нехристиянинът, че сам не може да удовлетвори изискванията на Бога (защото не може да изпълни изискванията на Закона) и поради това да го насочи към Христос, за да бъде оправдан. Втората ѝ цел е насочена към християнинът, който е бил при Христос, за да получи оправдание и да му покаже как трябва да живее така, че да се хареса на Бога. Казано с по-прости думи, така както Реформаторите и Пуританите са обичали да обобщават тези две цели, законът ни изпраща при Христос, за да бъдем оправдани, а Христос ни връща обратно при закона за да бъдем осветени. Не може да има съмнение, че Проповедта на планината прави впечатление на много хора, когато за пръв път я прочетат. Докато я четат, тя ги докарва до отчаяние, тъй като в нея те виждат един недостижим идеал. Как биха могли да изградят такава праведност в сърцето си, да си подлагат бузата, да обичат враговете си? Това е невъзможно. И наистина е така! В този смисъл, според Мартин Лутер Проповедта на планината “Представява Законът на Моисей умножен 4 пъти сам на себе си и издигнат до най-високо ниво”, защото тя е закон на вътрешната праведност, на който нито едно дете на Адам не може да се подчини. Поради това тя може единствено да ни осъди и да направи неотменимо и незаменимо опрощението, което можем да получим от Христос. Не можем ли да кажем, че това е част от целите на Проповедта? Истина е, че Исус не е казал изрично това, ако не се взема предвид първата благословия, както вече споменахме. Но навсякъде в новия закон смисъла е същият, както и в стария закон.

Мат. 5:3 - БЕДНИТЕ ПО ДУХ

Вече беше споменато, че Стария Завет предоставя необходимата основа, помагаша да се разбере това блаженство. На първо поглед изглежда, че за да бъде “беден”, човек трябва да е буквално да се намира в материален недоимък. Но постепенно, поради това, че нуждаещите се нямат друго упование освен Бога (Соф.3:12), “бедността” започва да придобива преобладаващо духовни очертания и да се оприличава със смирената зависимост на човека от Бога. Псалмистът нарича себе си “*тоя сиромас*”, който извикал към Бога, когато бил в нужда “и Господ го послуша и от всичките му неволи го избави” (Пс.34:6). В Стария Завет “сиромас” е наричан онзи човек, който е жертва и не може сам да се спаси, поради което търси Бога, за да бъде спасен, като при това ясно осъзнава, че няма право да иска това от Бога. Този вид духовна бедност е специално препоръчани в Исая. “Сиромасите и немотните”, които “потърсят вода, а няма и езикът им съхне от жажда”, на тях Бог обещава “ще отворя реки на голите височини и извори сред долините; ще обърна пустинята на водни езера и сухата земя на водни извори.” (Ис.41:17,18) На друго място “бедните” са описани като хора със съкрушен и смирен дух; към тях гледа Господ и въпреки че той е “Всевишният и Превъзнесеният, Който обитава вечността, Чие то име е Светии”, Бог е доволен да пребивава с тях (Ис.57:15; 66:1,2). На такива хора Господ ще даде благата вест на спасението, едно предсказание, което Исус съзнателно е изпълнил, когато чел от Писанията в синагогата в Назарет: “Духът на Господа Йехова е на мене; защото Господ ме е помазал да благовествувам на сиромасите” (Ис.61:1; Лука 4:18; Мат.11:5). Богатите по дух имат склонност да правят компромис с езичеството, докато бедните по дух остават верни на Бога. Следователно от една страна богатството и светското, а от друга страна бедността и стремежа към Бога вървят ръка за ръка.

Да бъдем “бедни по дух” означава да признаваме пред Бога духовната си бедност, всъщност духовния си банкрут. Защото ние сме грешни и сме обект на светия гняв на Бога и не сме облечени с нищо, освен с осъждането на Бога. Ние нямаме какво да предложим, нищо каквото да обещаем, нищо с което да си купим

благоразположението на небесата.

Нищо не нося в ръката си,
просто се вкопчвам в твоя кръст,
гол, идвам при теб да ме облечеш,
безпомощен, идвам при тебе за милост,
паднал, аз летя към извора;
измий ме, Спасителю, иначе умирам.

Това е езикът на бедните по дух. Ние не можем да застанем на друго място, освен край бирника от притчата на Исус, който се е молел в храма със сведени очи: *“Господи, бъди милостив към мене грешният!”* Както е писал Калвин: *“Само онзи, който е паднал до дъното в себе си и разчита на Божията милост, е “беден по дух.”* На такива и само на такива е дадено царството на Бога. Защото правилото на Бога, което дава спасение е дар, който е както абсолютно безплатен, така и изцяло незаслужен. Този дар трябва да се получава със зависимата смиреност на малко дете. Поради това, още в началото на Проповедта на планината, Исус противопоставя всички човешки отсъждания и националистични очаквания на царството на Бога. Царството е дадено на бедните, не на богатите; на нищожните, а не на великите; на малките деца, които са достатъчно смирени да го приемат, а не на воините, които се хвалят, че могат да влязат в него чрез силата си. По времето, когато Исус е бил на земята, фарисеите не са влизали в царството, въпреки че са си мислели, че са толкова богати с достойнства, че даже благодарели на Бога за достиженията си; не са влизали и зилотите, които мечтаели да установят царството чрез кръв и меч; в царството влизали бирници и проститутки, отхвърлените от човешкото общество, които са знаели, че са толкова бедни, че не биха могли да предложат нищо и не могат да постигнат нищо. Всичко, което са могли да правят е било да молят Бога за милост и той е чувал техния плач.

Може би най-добрия по-късен пример за същата истина е била църквата в Лаодикия, до която Йоан написал писмо по нареждане на прославеният Христос. Йоан цитирал техните самодоволни думи и добавил към тях собствената си оценка: *“Понеже казваш: Богат съм, забогатях и нямам нужда от нищо, а не знаеш, че ти си окаеният, нещастен, сиромах, сляп и гол”* (Откр.3:17). Тази църква, заедно с цялата си декларирани думи привързаност към Христос, съвсем не е била християнска. Самодоволна и с външен блясък, според Исус тя била съставена от слепи и голи просяци. Но трагедията е, че те не са признавали това. Те били богати, а не бедни по дух. И сега неотменимо условие за получаване на Божието царство е да признаем духовната си бедност. Бог продължава да отправя богатите с празни ръце (Лука 1:53). Спържън казва: *“Пътят за изразване в царството на Бога е да потъваме в себе си.”*

Мат. 5:4 - ТЕЗИ КОИТО ТЪГУВАТ

Човек почти може да преведе второто блаженство по следния начин: *“Щастливи са нещастните”*, за да привлече вниманието към съдържащия се в него страховит парадокс. Какъв е този вид тъга, която донася радостта на Христовата благословия на онези, които я изживяват? От контекста е ясно, че обещаения комфорт не е предимно за тези, които тъгуват за починалите си близки хора, а за онези, които тъгуват за изгубената си невинност, за изгубената си праведност и за изгубеното си самоуважение. Христос не говори за мъката от тежката загуба, а за мъката на разкаянието. Това е втората степен на духовното благословение. **Едно нещо е да си духовно беден и да признаваш това: съвсем друго нещо е да тъгуваш и да плачеш поради този факт.** Или, в по-теологичен език, **признанието е едно нещо, а разкаянието е напълно различно нещо.** Следователно, трябва да подчертаем, че християнският живот според Исус съвсем не е изпълнен само с радост и смях. Някои християни, особено ако са изпълнени със Светия Дух, изглежда си представят, че трябва постоянно да са усмихнати или без прекъсване трябва да са шумни и възбудени.

Колко далече е това от Библейското разбиране за поведението на християнина! В Проповедта на планината, според описанието на Лука се казва: *“Горко на вас, които сега се смеете”* (Лука 6:7). Истината е, че съществуват такива неща като християнски сълзи и даже твърде малко от нас някога са плакали с такива сълзи. Исус е плакал заради греховете на другите, заради горчивите последствия от тяхното осъждане и смърт и заради неспокойният град, който няма да го приеме. Ние също би трябвало да плачем повече заради злото в света, така както са правели Божиите хора в библейските времена. *“Водни потоци текат из очите ми, понеже не се спазва Твоя закон”* (Пс.119:136). Йезекиил е чул верните на Бога хора, които са описани като тези *“които въздишат и плачат поради всичките мерзости, които стават всред него (Йерусалим; Йез.9:4).* Павел също е писал за фалшивите учители, които са безпокоели църквите по негово време: *“мнозина, за които много пъти съм ви казвал...се обхождат като врагове на Христовия кръст”* (Фил.3:18). Но не само греховете на другите трябва да ни карат да плачем, защото ние си имаме собствени грехове, които трябва да оплакваме. Никога ли не са ни натъжавали греховете ни? Дали е преувеличавал Гранмър, когато по време на раздаването на Светото причастие е поставил в устните на хората думите: *“Ние*

признаваме многобройните си грехове и слабости”? Дали не е сгрешил Езра, когато “се изповядаше с плач, паднал пред Божия дом” (Езд. 10:1)? Погрешно ли е пъшкал Павел: “*Окаян аз човек! Кой ще ме избави от тялото на тая смърт?*” и да пише на греховната църква в Коринт: “*И вие сте се възгордели, вместо да сте скърбите*” (Рим.7:24; 1 Кор.5:2; 2 Кор.12:21). Не мисля, че е така. Страхувам се, че ние евангелските християни, поради това, че подчертаваме твърде много милостта, понякога обезценяваме грехът. Няма достатъчна тъга заради греха в нашите редици. Трябва да изживяваме повече “*скръбта по Бога*” на християнското разкаяние (2 Кор.7:10), подобно на онзи чувствителен и приличащ на Христос мисионер от 18-я век при американските индианци, наричан Давид Брейнерд, който в дневника си от 18.10.1740 год. записал: “В скръбните размишления душата ми прогресивно се претопява и горчивината тъгува над многобройните ми грехове.” Подобни сълзи представляват светена вода, която Бог е казал, че събира в съда си (Пс.56:8).

Такива тъгуващи хора, които оплакват собствената си греховност, ще бъдат успокоени от единственото успокоение, което може да ги освободи от нещастieto им и това е Божието опрощение. Най-голямото успокоение е опрощението, което се дава на всеки съкрушено тъгуващ грешник. Според пророците от Стария Завет “*утешението*” се състои в това, **да сме в присъствието на Месията**. Той е “Утешителят”, който ще “*превърже сърцесъкрушените*” (Ис. 61:1; Ис.40:1). По тази причина за хора на Бога като Симеон се казва, че са очаквали “*утехата на Израеля*” (Лука 2:25). И Христос е излял масло в раните ни и говори мир в измъченото ни и изплашено съзнание. Но въпреки това, ние продължаваме да тъгуваме заради опустошението на страданието и смъртта, които грехът разнася по цял свят. Защото чак при окончателното тържество на славата си Христос ще ни успокои напълно, защото чак тогава няма повече да грешим и “*Бог ще обърше всяка сълза от очите ни*” (Откр.7:17).

Мат.5:5 - БЛАЖЕНИ КРОТКИТЕ, ЗАЩОТО ТЕ ЩЕ НАСЛЕДЯТ ЗЕМЯТА

Гръцката дума “*graus*” означава “нежен”, “смирнен”, “деликатен”, “вежлив” и следователно изразява самоконтрол, без наличието на който е невъзможно да се притежават тези качества. Ние правилно се връщаме към образа на нашият Господ, където е показан като нежен, кротък и мек, защото това ни кара да си го представяме като слаб и изнежен. Сам той се описва като “*кротък и смирен по сърце*” (Мат.11:29), а Павел говори за неговата “*кротост и нежност*” (2 Кор.10:1). Следователно, можем да наречем това блаженство “блаженството на кроткия дух”. Но каква е тази кротост, която трябва да притежават онези, които са наречени блажени?

Изглежда, че е важно да се отбележи, че в блаженствата “кротките” се споменават между тези, които тъгуват над греха и онези, които изпитват глад и жажда за праведност. Точната форма на кротост, която Исус изисква да притежават последователите му със сигурност има нещо общо с тази последователност. Убеден съм, че д-р Лойд-Джонс е прав да подчертава, че кротостта означава едно смирено и кротко отношение към другите, което се определя от точната ни представа какви сме ние самите. Той посочва, че е относително лесно да бъдем честни със себе си пред Бога и да си признаем, че сме грешни в неговите очи. След това продължава: “Но колко по-трудно е да позволя на другите хора да кажат подобно нещо за мене! Аз инстинктивно се обиждам от това. Всички ние предпочитаме да се самообвиняваме, но не и да позволим на някой друг да ни обвини.”

Например, ако мога да приложа този принцип към ежедневната църковна практика: самият аз съм доста радостен, когато всички заедно в църквата в молитвите си към Бога признаваме греховете си и се наричаме жалки грешници. Това не предизвиква голям проблем в мене и аз мога да го приема като мой успех. **Но ако след църковното събиране при мене дойде някой и да ме нарече жалък грешник, аз ще поискам да го ударя по носа!**

С други думи, аз не съм подготвен да разреша на другите да мислят и говорят за мене това, което току-що бях признал пред Бога, че съм. В това се крие едно основно лицемерие; винаги се получава така, когато липсва кротост. Д-р Лойд-Джонс обобщава казаното до тук по един прекрасен начин: “Кротостта е съдбоносно важно да представлява истинска представа за всеки човек за себе си и се изразява в уважителен подход и поведение към другите... **Истински кротък е онзи човек, който искрено се удивлява, че Бог и човек могат да мислят за него по начинът, по който мислят и да се отнасят към него по начинът, по който се отнасят.**” Това го прави смирен, кротък, внимателен, чувствителен и търпелив във всичките си отношения към другите. Исус добавя, че кротките ще наследят земята. Човек би очаквал да бъде тъкмо обратното. Човек би си помислил, че кротките хора няма да получат нищо, защото всички ги пренебрегват и даже ги тъпчат под краката си. Тъкмо нахалните и властните преуспяват в борбата за съществуване, а слабите да отиват до стената. Даже децата на Израел е трябвало да вярват, че ще бъдат наследници, въпреки че Господ техния Бог им дал Обещаната земя. Но условието, съгласно което влизаме в духовното си наследство в Христос не може да бъде нищо друго освен кротост в поведението, защото както вече видяхме, всичко е

наше, ако сме в Христос (1 Кор.3:22).

Такава е била увереността на светите и смирени хора на Бога в дните на Стария Завет, когато е изглеждало, че греховността триумфира. Това най-ясно е изразено в Пс.37, който изглежда е бил цитиран от Исус в блаженствата: *“Не се раздражнявайте поради злотворците...кротките ще наследят земята ... благословените от Господа ще наследят земята ... чакай Господа и пази Неговия път и Той ще те издигне, за да наследии земята; когато се изтребят нечестивите”* (Пс.37:1,11,22,34; Ис.57:13; 60:21). Същият принцип е валиден и в наши дни. Безбожниците могат да се хвалят с богатството си, но истинското съкровище им убягва. От друга страна, кротките, въпреки че са обезправявани от хората, но тъй като знаят, какво означава да живееш и да царуваш с Христос, могат да се радват и даже да “притежават” земята, която принадлежи на Христос. Тогава, в денят на връщането на Христос, те ще наследят новата земя и новите небеса (Мат.19:28; 2 Пет.3:13; Откр.21:1). **По такъв начин пътят на Христос е различен от пътят на света и всеки християнин, въпреки че като Павел е възможно “да не притежава нищо”, все пак може да се счита, че притежава всичко** (2 Кор.6:10). Както казва Рудолф Стиер: “Самоотричането е път към управлението на света.”

Мат. 5:6 - БЛАЖЕНИ, КОИТО ГЛАДУВАТ И ЖАДУВАТ ЗА ПРАВДАТА, ЗАЩОТО ТЕ ЩЕ СЕ НАСИТЯТ

Още в песента на Дева Мария, *“Силният”* и *“духовно бедните и духовно гладните”* са обединени и общо се наречени *“благословени”*. Защото Бог *“гладните напълни с блага, а богатите отпрати празни”* (Лука 1:53). Тук общият принцип е ясно показан. Гладните и жадните, които Бог задоволява са хората, които жадуват и гладуват за праведност. Тъкмо този духовен глад е отличителна черта на всички Божий хора, чиято най-голяма цел не е материална, а духовна. Християните не са като езичниците, които са поробени от гонитбата на притежанието. Християните настройват себе си така, както ни нарежда Лука 6:33 *“Но първо търсете Неговото царство и Неговата правда.”*

Праведността в Библията има поне 3 аспекта: законен, морален и социален. Законната праведност е оправдаването, правилното взаимоотношение с Бога. По-късно Павел писал, че юдеите търсели праведност, но не успели да е постигнат, защото я търсели по погрешен начин. Те търсели да наложат собствената си праведност, а не да се подчинят на Божията праведност, която е самият Исус Христос (Рим.9:30-10:4). Някои коментатори смятат, че има връзка между Мат.5:6 и този текст от Римляни, но това едва ли е така, тъй като в Матей Исус говори на онези, които вече му принадлежат.

Моралната праведност представлява такава праведност на характера и поведението, която е харесвана от Бога. Исус продължава да говори за тази праведност даже след завършване на блаженствата (Мат.5:20), като противопоставя тази християнска праведност на праведността на фарисеите. Праведността на фарисеите е представлявала външно удовлетворяване на правилата, докато християнската праведност е вътрешна праведност на сърцето, на разума и на мотивацията за действие. Тъкмо за такава праведност трябва да гладуваме и да жадуваме да притежаваме.

Обаче, би било грешка да се предполага, че библейската дума “праведност” означава само правилно взаимоотношение с Бога от една страна и морална праведност на характера и поведението от друга страна. **Защото библейската праведност е нещо повече от лична работа; в нея освен това се включва и социалното праведност.** Както знаем от закона и пророците, социалната праведност се занимава с постигане на свобода на човека от подтисничеството, придружено с утвърждаване на гражданските права, справедливост при правораздаването, липса на противоречия между бизнес-заниманията и честта в къщи и в семейните работи. Следователно, християните трябва да гладуват за праведност в цялото човешко общество, тъй като това се харесва на праведния Бог.

Лутер изразил тази идея с присъщият му жар: **“На вас ви е заповядано не да изпълзите в ъгъла или да се скриете в пустинята, а да излезете от нея, ако до сега сте били там и да предложите ръцете и краката си и цялото си тяло и да рискувате всичко, което притежавате и което можете да направите.”** След това продължава да обяснява, че от нас се изисква да притежаваме и демонстрираме “глад и жажда за праведност, които никога не могат да бъдат обуздани, или спрени или заситени, глад и жажда за праведност, която не иска нищо за себе си и не се грижи за нищо друго освен за постигането и поддържането на правдата и презирайки всичко, което пречи за постигането на тази цел. Ако не можете да направите целият свят да повярва в Бога, то направете онова, което е по силите ви.”

Може би не съществува по-голяма тайна за напредъка в християнския живот от здравия и произтичащ от сърцето духовен апетит. Библията многократно отправя обещанията си към гладните. Бог *“насища жадна душа и гладна душа изпълня с блага”* (Пс.107:9). Ако осъзнаваме бавното си израстване в християнския живот, дали това не се дължи на слабият ни апетит? Не е достатъчно да тъгуваме заради миналите си грехове; ние сме длъжни да гладуваме за бъдещата праведност.

Въпреки това, в този живот гладът ни никога няма да бъде задоволен напълно, нито жаждата ни ще

бъде напълно удовлетворена. Истина е, че получаваме задоволството, което ни обещават блаженствата. Но гладът ни е задоволен временно и отново напомня за себе си. Даже обещанието на Исус, че който пие от водата, която той дава *“няма да ожаднее до века”* се изпълнява, само ако продължаваме да прием (Йоан 4:13,14; 7:37). **Пазете си от хора, които твърдят, че пият от тази вода, но постоянно се връщат към миналите си преживявания, вместо да търсят по-нататъшното си развитие!** Подобно на всички качества, за които се говори в блаженствата, гладът и жаждата представляват постоянни отличителни черти на последователите на Христос, така както е постоянна бедността по дух, кротостта и тъгуването. Чак когато отидат на небето истинските християни *“няма да огладняват вече, нито ще ожадняват вече”*, защото чак тогава Христос нашият Пастир *“ще ги заведе при извори с текущи (живи) води”* (Откр. 7:16,17).

Нещо повече, Бог е обещал един ден на съд, когато правдата ще триумфира и неправдата ще бъде отхвърлена, след което ще има *“ново небе и нова земя, в която да живее правда”* (2 Пет.3:13). Ние също чакаме с нетърпение тази окончателна победа на правдата и не трябва да се разочароваме, докато чакаме.

Поглеждайки към разгледаната част от Проповедта, ние виждаме, че първите четири блаженства разкриват един духовен напредък на неумолимата логика. Всяка стъпка води към следващата и предполага извършването на предишната.

Като начало, ние трябва да сме бедни по дух и да си признаваме пълният си и абсолютен духовен банкрут пред Бога.

Следващата стъпка е да *“тъгуваме”* заради причините, поради които сме се оказали в това положение, заради греховете ни, за порочната ни природа и заради царуването на греха и на смъртта в този свят.

Третата стъпка е да станем *“кротки”*, смирени, внимателни и благородни към другите, като позволяваме на духовната ни бедност (призната и оплакана) да промени отношението ни към другите хора и към Бога.

Четвъртата стъпка е, че ние трябва да *“гладуваме и да жадуваме за праведност.”* Защото каква е ползата от това, че признаваме и оплакваме греха си, че признаваме истината за себе пред Бога и пред хората и след това нищо не се променя? Признаването на греха задължително трябва да доведе до глад за праведност.

Във втората половина на блаженствата (последните четири) ние като че ли се обръщаме още повече от отношението си към Бога към отношението си към другите хора.. Наистина, *“милостивият”* показва милост към хората и *“миротворецът”* търси да събори хората помежду им. Следователно изглежда, че искреността, описвана в израза *“с чисто сърце”* се отнася за отношението ни към другите хора.

Мат. 5:7 - БЛАЖЕНИ МИЛОСТИВИТЕ, ЗАЩОТО НА ТЯХ ЩЕ СЕ ОКАЖЕ МИЛОСТ

Милосърдието представлява състрадание към хората в нужда. Ричард Ленски прави следното полезно разграничение на милосърдието от благоволенieto и милостта: *“Думата “eleos” (милосърдие) ... винаги има отношение към хората, които изпитват болка, които са нещастни и са в беда, тези резултати от греха; думата “charis” (милост) винаги има отношение към греха и към самата вина. Милосърдието разширява зоната на облекчението, а милостта - зоната на извинението. Милосърдието лекува, помага и се грижи, докато милостта предоставя очистиране и възстановяване на разстроените отношения.”*

Исус не описва какви са хората, към които учениците му трябва да проявяват милосърдие. Той не изяснява, дали това са тези, които са в беда, подобно на пътника по пътя от Ерусалим към Йерихон, който бил пребит от разбойници, и към който *“добрият самарянин”* показал милосърдие, или са гладните, болните или отхвърлените от обществото, към които сам Христос редовно е изпитвал съжаление, или са онези, които са се отнесли толкова зле към нас, че справедливостта крещи за наказание, а милостта - за опрощение. Не е било необходимо Исус да влиза в подробности. **Нашият Бог е милосърден Бог и постоянно демонстрира милосърдие, поради това гражданите на неговото царство са длъжни също да оказват милосърдие.** Разбира се, светът (особено когато е верен на собствената си природа) е безмилостен и безсърдечен, каквато е и църквата в своята увлеченост по светското, както често се получава. Светът предпочита да се изолира срещу болката и несправедливостта, причинявани от хората. Светът намира удоволствие в отмъщението, докато за сравнение счита, че опрощението е пасивност и покорство. Но онези които показват милосърдие, получават милосърдие.

Колко блажени са тези, които показват милосърдие, защото на тях ще се окаже милосърдие. Същата истина се повтаря като ехо и в следващата глава: *“Защото, ако вие простите на човеците съгрешенията им, то и небесният ви Отец ще прости на вас”* (Мат.6:14). Това става не защото можем да правим сравнение на милосърдие с милосърдие или на опрощение с опрощение, а защото не можем да получим милосърдие и опрощение от Бога, ако не се разкаем и не можем да твърдим, че сме се разкаjali за греховете си, ако сме немилостиви към греховете на другите. Нищо не ни мотивира така да прощаваме както чудното познание, че на нас самите е било простено. Нищо не доказва по-ясно, че на нас ни е простено в сравнение

със собствената ни готовност да прощаваме. Да прощава и да му бъде прощавано, да показва милосърдие и да получава милосърдие: тези неща вървят неотделимо ръка за ръка, така както е показал Исус в притчата си за немилостивия слуга (Мат.18:21-35). Казано в контекста на блаженствата, тъкмо “кротките” са и “милосърдни”. Защото да бъде човек кротък, това означава да признае пред другите, че е грешен; да бъде милосърден означава да има състрадание към другите, защото те също са грешни.

Мат.5:8 - БЛАЖЕНИ ЧИСТИТЕ ПО СЪРЦЕ, ЗАЩОТО ТЕ ЩЕ ВИДЯТ БОГА

Веднага става очевидно, че думите “по сърце” показват един вид чистота, която е имал предвид Исус, така както думите “по дух” показват какъв вид бедност е имал предвид. Бедните по дух са духовно бедни, за разлика от онези, чиято бедност е само материална. При това положение с кой вид хора не трябва да бъдат смесвани “*чистите по сърце*”? Популярното разбиране е да се счита, че сърдечната чистота е израз на вътрешна чистота и говори за качествата на тези, които - за разлика от церемониалното очистване - са били очистени от моралните замърсители. В Библията се говори и на други места за подобен вид чистота, особено в Псалмите. Признава се, че никой не може да се озове на Божията планина или да пребивава във свято му присъствие, ако няма “*чисти ръце и чисто сърце*”. Поради това Давид, съзнавайки, че неговия Бог иска “искреност вътре в човека” е могъл да се моли: “*Научи ме на мъдрост в скришното на сърцето ми*” и “*Сърце чисто сътвори в мене, Боже*” (Пс.51:6,10). Исус използвал тази тема в противопоставянето си с фарисеите и се възмутил от пристрастеността им към външната, церемониалната чистота. “*Вие фарисеите чистите външното на чашата и паницата, а вашето вътрешно е пълно с грабеж и нечестие.*” (Лука11:39) Те били като “*варосани гробници, които отвън се виждат хубави, а отвътре са пълни с мъртвешки кости и всякаква нечистота*” (Мат.23:27) Лутер прави това разграничение между външната и вътрешната чистота по един характерно земен начин. Защото той противопоставя чистотата на сърцето не само с церемониалната нечистота, но и с истинската физическа мръсотия. “Христос ... иска да има чисто сърце, независимо че на външен вид човекът може да чисти помията в кухнята, да има черна кожа, да е нацапан със сажди и чернилка и да върши всякаква мръсна работа.” На друго място Лутер казва: “Въпреки че един общ работник, общар или коминочистач може да е изцапан със сажди и чернилка и може да воня, защото е покрит с нечистота и катран ... и въпреки, че външно воня, вътрешно той е чиста невинност пред Бога”, защото размишлява над Божието Слово в сърцето си и му се подчинява.

Подчертаването на вътрешната и на моралната чистота, независимо дали се противопоставя на външната и церемониалната или на външната и физическа чистота, е наистина в съзвучие с цялата Проповед на планината, която изисква от християните да притежават праведност в сърцето си, а не само да удовлетворяват изискванията на закона за праведност. Независимо от това, в контекста на другите блаженства “чистотата на сърцето” изглежда, че се отнася в известен смисъл към нашите отношения. Според проф. Таскър човекът с чистото сърце е с “неразделен разум, който не е роб на тиранията на вътрешната противоречивост”. Чистото сърце е здраво и неразделено и то подготвя пътя за едно здраво око, за което Исус споменава в следващата глава (Мат.6:22).

По-точно казано, ударението се поставя върху искреността. В Пс. 24 се говори за “*онзи който е с чисти ръце и с непорочно сърце, който не е предал на суета душата си и не се е клел на лъжа*” (Пс.24:4). Тъкмо в такива взаимоотношения както Бога, така и човека са освободени от измамата и лъжата. Следователно чистите по сърце са хора, които са безкрайно искрени. Целият им живот, обществен и личен, е прозрачен и открит пред Бога и през хората. Самото им сърце, включително мислите и мотивите им, са чисти, в тях няма никакъв примес на нещо дяволско и измамно, прикрито, неблагородно и подло. Такива хора ненавиждат лицемерието и измамата, в тях няма никаква хитрост и измама. Но колко от нас живеят живот, в който всичко е открито! Ние сме изкушавани да носим различни маски и да играем различни роли, в зависимост от случая. Това не е реалност, това е преструване, което е в основата на лицемерието. Някои хора омотават около себе си такава мрежа от лъжи, че вече не могат да кажат, коя част от истинска и коя е измислица. Заобиколен от хората, Исус Христос е бил с абсолютно чисто сърце и в него липсва всякаква хитрост и измама.

Само хората с чисто сърце ще видят Бога, сега те го виждат с окото на вярата и ще видят славата му в идното, защото само напълно искрените могат да носят ослепителната светлина, пред която тъмнината на измамата трябва да отстъпи и чрез чийто огън ще бъде изгорен всеки срам.

Мат.5:9 - БЛАЖЕНИ МИРОТВОРЦИТЕ, ЗАЩОТО ТЕ ЩЕ СЕ НАРЕКАТ БОЖИИ ЧАДА

Преходът от учението за чистота на сърцето към миротворството е естествен, защото една от най-честите причини за конфликти е интригата, докато откритостта и искреността са задължително условие за всяко искрено възстановяване на разстроените отношения.

Съгласно това блаженство, от всеки християнин се очаква да бъде миротворец, както в обществото,

така и в църквата. Истина е, че Исус на друго място казва, *“Да не си мислите, че дойдох да поставя мир на земята; не дойдох да поставя мир, а нож. Защото дойдох да настроя човек против баща му, дъщеря против майка ѝ и снаха против свекърва ѝ; и неприятели на човека ще бъдат домашните му”* (Мат.10:34-36). Това, което има предвид Исус в тези стихове е конфликтът, който ще бъде неизбежен резултат от неговото идване на земята, даже между членовете на едно семейство и че ако искаме да бъдем приети от него, ние сме длъжни да обичаме него най-много и винаги да го поставяме на първо място, над най-близките и най-обичните ни роднини (Мат.10:37). В цялото учение на Исус и на неговите апостоли се казва, че ние самите не трябва да търсим и създаваме конфликти или да носим отговорност за тяхното възникване. Тъкмо обратното, ние сме призвани да бъдем миротворци, активно да преследваме създаването на мир, трябва да се стремим да бъдем в мир със всички хора и доколкото зависи от нас, да живеем в мир с всички хора. (1 Кор.7:15; 1 Пет.3:11; Евр.12:14; Рим.12:18).

Следователно миротворството представлява дейност, която ни е възложена от небесата. Защото мирът означава възстановяване на разрушените отношения, а Бог е авторът на мира и възстановяването. Това се потвърждава от факта, че същия глагол, който е използван в това блаженство се използва и от Павел, когато описва онова, което Бог е направил за нас чрез Исус. Чрез Исус Бог благоволи *“да примири всичко със Себе Си...като въдвори мир чрез Него с кръвта, пролята на Неговия кръст”* (Кол.1:20). Целта на Христос е била *“да създаде в Себе Си от двата (юдеите и неюдеите) един нов човек и тъй да направи мир”* (Еф.2:15). При това положение едва ли е изненада, че конкретната благословия, отнасяща се до миротворците е, че *“те ще се нарекат Божи чада”*. Защото те искат да правят това, което е правил техния Отец, да обичат хората с неговата любов, така както Исус обяснява това (Мат.5:44-45). Дяволът е онзи, който създава проблемите, докато Бог е този, който обича примиряването и чрез децата си, както по-рано чрез единствения си любим син, търси да утвърждава мир между хората.

Това ни припомня, че думите “мир” и “умиротворяване” не са синоними. **Защото Божият мир не е мир на всяка цена.** Той установи мир с нас на една невъобразимо висока цена, с цената на кръвта на единствения си любим Син. Така и ние, в собствения си не толкова възвишен живот ще установим, че миротворството е скъпо струваща дейност. Дитрих Бонхофер ни запозна с представата за “евтината милост”; по същия начин съществува такова нещо като “евтин мир.” Да се проповядва “Мир, мир” там, където няма мир, това е дейност на фалшив пророк, а не на свидетелите на Христос. Могат да се дадат много примери за мир, постигнат с цената на болка. Когато самите ние сме въввлечени в едно скарване, това ще бъде или болката, причинявана от това, че трябва да се извиняваме на човека, който сме наранили, или болката от това, че сме упреждали човекът, който ни е наранил. Понякога е налице натрапчивата болка да откажем да простим на виновната страна, преди да се разкае. Разбира се, евтин мир може да се постигне чрез евтина прошка. Но истинският мир и истинското опрощение са скъпо струващи богатства. Бог ни прощава само когато се разкаем. Исус ни казва да правим същото: *“Ако прегреша брат ти, смърти го; и ако се покае - прости му.”* (Лука 17:3) Как можем да простим едно нараняване, ако то нито е признато, нито е изразено съжаление, че е било извършено?

Възможно е лично да не сме въввлечени в един спор, но да се опитваме да примирим двете страни, които са разстроили отношенията си. В този случай ще изпитаме болката да слушаме, или да ни боли, докато се освобождаваме от предразсъдъците си, или да ни боли докато се мъчим да разберем и двете противоположни гледни точки, или да изживяваме болката на риска, че можем погрешно да разберем нещо, или болката от неблагодарността или болката от провала.

Други примери на миротворство са работата по възстановяване на общността и евангелизаторската работа, която от една страна цели да се обединяват църквите, а от друга - да се доведат грешните хора при Христос. При преследване и на двете цели истинското възстановяване на отношенията може да деградира до нивото на постигането на евтин мир. Видимата общност на църквата е истинска цел на християните, но само, ако това обединение не се постига за сметка на отклонение от истинското учение. Исус се молеше за единство на последователите си. Освен това, той се молеше те да стоят в истината и да странят от злото. Ние не сме получили пълномощие от Христос да търсим единение без чистота - чистота както на учението, така и на поведението. Ако съществува такова нещо като “евтино възстановяване на общността”, значи съществува и “евтина евангелизация”, по-точно, да се прокламира евангелието, без да се говори за цената, която всеки човек трябва да плати, ако иска да бъде християнин, не е възможно да се говори за вяра, без да се обяснява, че тя задължително трябва да бъде предшествана от разкаяние за миналите грехове. Това са забранени “рационализации”, които превръщат евангелизацията в измама. Така се обезценява евангелието и се нанася вреда на Христовото учение.

Мат.5:10-12 - Блажени гонените заради правдата, защото е тяхно небесното царство. Блажени сте, когато ви хулят и ви гонят и говорят против вас лъжливо всякакво зло заради Мене; радвайте се и веселете се, защото голяма е наградата ви на небесата, понеже така гонеха пророците, които бяха преди

вас. Може да изглежда странно, че Исус ще премине от миротворството към преследването, от работата по възстановяване към изживяването на враждебност. Това е така, защото колкото и да се опитваме да живеем в мир с някои хора, те отказват да живеят в мир с нас. Не всички опити за възстановяване са успешни. Всъщност, някои хора започват да ни се противопоставят, да ни ругаят или да злословят по наш адрес. Това не се дължи на слабостите ни или на някои черти от характера ни, а “*заради правдата*” (ст.10), “*заради Мене*” (ст.11), т.е. защото считат, че праведността за която гладуваме и жадуваме е безвкусна (ст.6) и защото те са отхвърлили този Христос, който ние искаме да следваме. Преследването просто представлява стълкновение на две непримирими ценностни системи.

Как очаква Исус да реагират последователите му, когато са преследвани? Стих 12: “*Радвайте се и веселете се!*” Ние не трябва да отвръщаме на преследванията така, както би отвърнал един невярващ, нито да се сърдим като някое дете, нито да ближем раните си в самосъжаление като куче, нито просто да стискаме зъби и да ги понасяме стоически, още по-малко да се преструваме, че се наслаждаваме на преследванията, както биха постъпили мазохистите. Тогава как да реагираме? Ние трябва да се радваме като би се зарадвал един християнин и даже да “*затанцува*” (Лука 6:23). Защо трябва да се реагира така? Исус обяснява, че отчасти това се прави, защото “голяма е наградата ви на небесата” (ст.12). Ние можем да изгубим всичко на земята, но ще наследим всичко на небето - не като награда за делата ни, защото обещаната награда е безплатна. Отчасти преследването е белег на истинност и неподправеност и представлява сертификат за християнска автентичност “*понеже така гониха пророците, които бяха преди вас*” (ст.12). Ако сме преследвани днес, ние принадлежим на една благородна приемственост. Но най-важната причина да се радваме, когато сме преследвани е, защото както казва Исус, вие страдате “*заради Мене*” (ст.11), заради нашата привързаност към Христос и към неговите стандарти за истина и праведност. И наистина, апостолите добре са научили този урок, тъй като въпреки че са били бити и преследвани от Санхедрин, “*те си отидоха от Синедриона, възрадвани заедно се удостоиха да претърпя опозоряване за Исусовото име*” (Деян.5:41). Те са знаели, както трябва да знаем и ние, че раните и болките представляват медали за храброст.

Важно е да се отбележи, че това позоваване на преследванията представлява блаженство като останалите. Фактически, това блаженство има тази отличителна черта, че е двойно благословено, защото Исус в началото говори безлично в трето лице, подобно на останалите седем блаженства: “*Блажени гонените заради правдата*” (ст.10) и след това го повтаря, но този път директно адресирано към слушателите: “*Блажени сте, когато ви хулят и ви гонят.*” (ст.11) Тъй като всички блаженства описват това, което се предполага да бъде всеки християнин, ние стигаме до заключение, че състоянието да бъде човек мразен и отхвърлян, за бъде клеветен, охулван и преследван е толкова нормален белег на последователство на Христос, колкото е и това да има чисто сърце и да е благодарен. **Всеки християнин трябва да е миротворец и всеки християнин трябва да очаква, че ще срещне опозиция по пътя си.** Тези, които гладуват за праведност ще страдат заради праведността, която желаят страстно. Исус казва това както тук, така и на много други места в Библията. Същото са правили и апостолите (Йоан 15:18-25; 1 Пет.4:13-14; Деян.14:22; 2 Тим.3:12). Така е било във всяка епоха. Не трябва да се изненадваме, ако антихристиянската враждебност се усилва, по-скоро трябва да се изненадваме, ако тя липсва. Трябва да помним предупреждението, което ни отправя Лука: “*Горко на вас, когато всички човеци ви захвалват.*” (Лука 6:26) **Всеобщата популярност винаги е била отличителна черта на фалшивите пророци, така както преследването - на истинските.**

ОБОБЩЕНИЕ НА КАЗАНОТО В БЛАЖЕНСТВАТА

Малцина от живелите през нашия век са разбирали по-добре от Дитрих Бонхофер неизбежността на страданието. Той очевидно никога не се е колебал в своя християнски антагонизъм срещу хитлеристкия режим, въпреки че за него това означавало затвор, изтезания, опасност за собственото му семейство и накрая смърт. **Той е бил екзекутиран в концентрационният лагер във Флозенбург в изпълнение на пряка заповед на Хайнрих Химлер през април 1945 год., само няколко дни преди освобождаването на лагера от съюзническите войски.** Тока се изпълнило онова, в което той винаги е вярвал и е проповядвал: “Страданието е белег на истинското християнство. Ученикът не е по-горе от своя учител. Следването на Христос означава, че ще страдаме. Това е причината, поради която Лутер е считал, че страданието е белегът на истинската църква и една от точките, включени в неговия Меморандум, закован на вратата на църквата в Аусбург дава определението, че Църквата представлява общество на онези “които са преследвани и мъчени заради евангелието”. Последователството означава вяност към страдащият Христос и поради това съвсем не е изненадващо, че християните са призвани да страдат. Всъщност, страданието е радост и белег на Божията милост. Блаженствата обрисуват един обобщен портрет на християнина. В началото ние го виждаме уединен, коленичил пред Бога, признаващ духовната си бедност и тъгуващ поради тази причина. Това го прави кротък, учтив и внимателен в отношенията си, тъй като честността го убеждава да позволи на

другите да мислят за него, че е такъв, какъвто той самият е признал пред Бога, че е. Но въпреки това, той е далеч от мисълта да отстъпи пред своята греховна природа, защото гладува и жадува за праведност и се стреми да израства в милосърдието и добротата.

След това го виждаме сред другите хора от нашето общество. Връзката с Бога не е причина вярващият да се оттегли от обществото, нито пък той е предпазен от болката в този свят. Обратно, той е сред всичко това, показващ милост към тези, които са смачкани от бедствията и греха. Ученикът на Христос е кристално искрен във всичките си действия и постъпки и иска да играе конструктивната роля на миротворец. Въпреки това, той не получава благодарност за усилията си, тъкмо обратното, той среща съпротива, той е клеветен, обиждан и преследван заради праведността, която защитава и заради Христос, на който се стреми да прилича. Такъв е мъжът или жената, който е “блажен”, този който е одобрен от Бога и намира своята реализация като човешко същество.

Във всичко това ценностите и стандартите на Исус са в пряк конфликт с общоприетите ценности и стандарти на света. Светът счита, че богатите са благословени, а не бедните, независимо дали се отнася за материалната или за духовната сфера; щастливите, късметливите и безгрижните, а не онези, които гледат толкова сериозно на злото, че тъгуват заради неговите прояви; силните и нахалните, а не кротките и внимателните; наситените, а не гладните; тези които се грижат за собствения си живот, а не онези, които се набъркват в работите на другите хора и им отнемат времето с такива неща, като “оказване на милост” или “миротворство”; тези, които постигат целите си, даже с помощта на дяволски средства, а не хората с чисто сърце, които отказват да направят компромис с целостта си; тези, които са земни, известни и живеят лек живот, а не онези, които страдат от преследвания.

Може би никой не е мразил повече от **Фридрих Ницше “мекушавостта,”** проповядвана в **Проповедта на планината. Въпреки, че е бил син и внук на Лютерански пастори, когато станал студент, той отхвърлил християнството.** Неговата книга “Антихристът” (титла, която той се осмелил да се присвои в тази автобиография, наречена “Ессе homo”) представлява най-силната му антихристиянска полемика и е била написана през 1888, **една година преди да полудее.** В нея той дава определение на това, което е “добро” като “всичко, което повишава усещането за сила, волята да се властва, енергията в самия човек”. Според него “лошо е всичко, което е резултат от слабостта”. По-нататък, в отговор на собствения си въпрос: “Какво е по-опасно от всеки порок?” той отговаря: “Активното съчувствие към болните и слабите, т.е. към християните.” Той гледа на християнството като на религия на съжалението, вместо да бъде религия на силата и властта; поради това “нищо в съвременното ни болно общество не е по-болно от християнското съжаление.” Той презира “християнската идея за Бога - Бога като Бог на болните, Бог като паяк, Бог като дух - едно учение, от което е елиминирано всичко силно, смело, майсторско и гордо. В целия Нов Завет има само една самотна фигура, която човек е длъжен да уважава и това е Пилат Понтийски, Римският губернатор. За разлика от него, Исус е презиран от Ницше като “Богът на кръста”, а християнството - като “най-голямото нещастие на човечеството.” Причината за злобата му е ясна. Идеалът, който Исус ни заповяда да бъдем, е малкото дете. То не предлага подкрепа на който е да е, още по-малко на прехваления от Ницше “супермен”.

Така Ницше отхвърля цялата ценностна система на Исус. Той пише: **“Аз проклинам християнството. Християнската църква не остави нищо недокоснато от своето отлъчване, тя превърна всяка стойност в безценица.”** В края на книгата си, той призовава съм възстановяване на ценностите. Но Исус няма да направи компромис със стандартите си, за да се приспособи към Ницше, към последователите си или към всеки от нас, който несъзнателно може да се опие от пропитата с мощ философия на Ницше. В блаженствата Исус изхвърля навън фундаменталното предизвикателство на нехристиянският свят и неговата привидност и изисква от последователите си да възприемат неговият изцяло различен комплект от ценности. Както казва Тилике: **“Всеки, който стане последовател на Исус е длъжен да извърши преценка на ценностите си.”**

Тъкмо това е, което Бонхофер (който по едно съвпадение е бил възпитан в същата лютеранска традиция като Ницше) нарича “необикновеността” на християнския живот. Той писал: “С всяко блаженство се увеличава пропастта между последователите на Исус и атеистите и отправения към християните призив да се отличават от останалите хора става все по-ясно различим.” Това е особено различимо в блаженството за тъгуващите. Исус “има предвид отказ на християнина да бъде в съзвучие с атеистите или да се приспособява към техните стандарти. Такива хора тъгуват за света, за неговата вина, за неговата съдба и за неговото щастие. Докато светът празнува, християните стоят настрана, докато светът пее “Елате тук, розови пъпки, докато можете да правите това”, християните тъгуват. **Те разбират, че заради цялото веселие на борда, корабът започва да потъва.** Светът мечтае за прогрес, за власт и за щастие, а учениците размишляват за края, за Страшния Съд и за идващото царство. Светът не може да се издигне до такива висоти. Така последователите са странници в света, неканени гости и смутители на мира. Нищо чудно, че светът ги

отхвърля!”

Такава пълна промяна на човешките ценности е основна за библейската религия. Пътищата на Бога от Библията са напълно неразбираеми за хората. Защото Бог издига кротките и понижава гордите, нарича първите последни и последните - първи, дава величие на слугата, отправя с празни ръце богатите и нарича скромните свои наследници. Културата на света и контра-културата на Христос са в конфликт помежду си. Накратко, Исус поздравява тези, които светът съжालява най-много и нарича “блажени” отхвърлените от света.

Глава 3

Мат.5:13-16 - Влиянието на християнинът: солта и светлината

Ако блаженствата описва черти от характера на последователите на Христос, които те задължително трябва да притежават, метафорите за солта и светлината представят влиянието им в посока на доброто в света. Самата идея, че християните могат да оказват здравословно влияние върху света бихо трябвало от самото начало да ни накара да си зададем следните няколко въпроси: “**Какво е възможното влияние, което хората, описани в блаженствата, могат да окажат в този жесток и безмилостен свят? Какво е това постоянно добро, което могат да правят кротките и бедните, тъгуващите и благодарните и тези, които са миротворци, а не войнолюбци?** Няма ли те просто да бъдат залети от приливната вълна на злото? Какво могат да постигнат тези, чийто единствен стремеж е праведността и чието единствено оръжие е чистотата на сърцето? Такива хора не са ли твърде слаби, за да постигнат нещо, особено като се вземе предвид, че са незначително малцинство в света?

Очевидно е, че Исус не е споделял този скептицизъм. Точно обратното, светът без съмнение ще преследва църквата (ст.10-12); но въпреки това, **църквата е призвана да служи на този свят, който я преследва** (ст.13-16). Рудолф Стейер обяснява това по следния начин: “**Това трябва да бъде единственият ви отговор: любов и истина в замяна на омразата и лъжите.**” Колкото и невероятно да звучи, Исус е говорил за такива познати неща за селяните от Палестина като солта “на земята” и светлината “на света”, като по този начин показвал колко всеобхватно ще бъде тяхното влияние. Забележителна е грижата на Бога, че в най-юдейското от четирите евангелия съществува такава представа за цялата земя, за оказващата влияние върху целия свят сила за доброто, притежавана от последователите на Христос.

С цел да определи естеството на тяхното влияние, Исус прибегва до помощта на две метафори, свързани с дома. Всеки дом, колкото и беден да е, е използвал и все още използва както солта, така и светлината. По време на детство си Исус трябва да е наблюдавал майка си да използва солта в кухнята, гледал е и светлината на лампата, която е била запалвана след залеза на слънцето, тъй като солта и светлината са неотменно свързани с домакинството. Някои коментатори цитират сентенцията на Плиний, че нищо не е по-полезно от “солта и светлината” (sale et sole). Нуждата от светлина е очевидна. От друга страна, солта има разнообразно приложение. Тя е както подправка, така и средство за запазване на някои хранителни продукти от разваляне. От незапомнени времена е признато, че солта е съществен компонент на човешката диета, както и за подправяне на яденето. “**Яде ли се блудкалото без сол?**” (Йов 6:6). Трябва да се има предвид, че по времето, когато хладилниците не са били още открити, солта е била използвана за запазване на месото от разваляне. Даже в наши дни тя се използва с тази цел. Мортън описва как се прави “билтонг”, сушено месо в Южна Африка: “Месото се нарязва на парчета и се обрязва до желанния размер, след това де натрива добре с едрозърнеста сол...Ако това се направи правилно, месото може да се съхрани за неопределен период от време.”

Съществената истина, която лежи в основата на тези метафори е, че църквата и света са две отделни общности. От едната страна са тези, които са “земята”, от другата страна сте “вие” който сте солта на земята. От едната страна е “света”, а от другата - “вие”, които сте светлината на света. Вярно е, че двете общности (те и вие) са свързани една с друга, **но тази свързаност е в зависимост от различията им.** Важно е да се потвърди това в наши дни, когато е модерно да се замъглява разликата между църквата и света и без ограничения всички хора се наричат “Божии хора”.

Тези метафори ни казват още нещо за двете общества. Очевидно светът е тъмно място, където има много слаба или въобще липсва собствена светлина, поради което има нужда от външен източник на светлина, за да я осветява. Истина е, че светът “винаги говори за своето просветление,” **но повечето от светлината с която се хвали светът, всъщност е тъмнина.** Освен това, светът постоянно демонстрира една склонност към самоунищожение. Идеята не е, че светът е безвкусен и християните могат да го направят по-

малко блудкав (**мисълта да се направи света по-вкусен за Бога е напълно неприемлива**), **защото всъщност светът гние. Светът не може сам да се ограничи, за да не прави лоши неща.** Само солта, привнесена отвън може да преустанови този процес. Следователно, църквата се намира сред света с една двойка роля: като сол да задържи или поне да забави процеса на социалното разлагане и като светлина - за да прогонва тъмнината.

Когато се вгледаме по-отблизо в тези метафори, ние разбираме, че те са преднамерено избрани, за да се сравняват една с друга. И в двете в началото Исус прави едно утвърждение (Вие сте солта на земята). След това той добавя едно уточнение, едно условие, при спазването на което е в сила утвърждението (**солта е длъжна да запазва солеността си, на светлината трябва да ѝ бъде позволено да свети**). Солта не става за нищо, ако изгуби солеността си; светлината не върши никаква работа, ако не ѝ се позволи да свети.

Мат.5:13 - Вие сте солта на земята

Твърдението е недвусмислено: **“Вие сте солта на земята.”** Това означава, че **когато светът бъде оставен сам на себе си и бъде верен на природата си, той се разлага подобно на вмирисана риба или месо, но църквата може да забави това разлагане.**

Разбира се, Бог е поставил и други ограничаващи влияния в обществото. Сам Бог е въвел в света такива неща като милостта, която шлифова егоистичните склонности на хората и предпазва обществото да не се плъзне в блатото на анархията. **Най-важното от тези неща е държавата (с нейната власт да създава и следи за спазването на законите) и домът (включително брака и семейния живот).** Те оказват влияние върху цялото общество. Независимо от това, Бог е пожелал най-мощното от всички ограничения в рамките на греховното общество да бъдат собствените му изкупени, възстановени и праведни хора. Както казва Таскър, последователите на Исус “трябва да играят ролята на морални дезинфектанти в един свят, където моралните стандарти са толкова ниски, постоянно се променят или въобще не съществуват.” От своя страна ефективността на солта е постоянна: тя е длъжна да запази солеността си. По-точно казано, солта никога не може да изгуби солеността си. **На мене ми беше обяснено, че натриевият хлорид е много стабилно химическо съединение, което може да устои на почти всички атаки.** Независимо от това, солта може да бъде замърсена, когато се смеси с други примеси и тогава губи полезността си, даже става опасна. Солта, която е загубила солеността си, не може да послужи даже за наторяване. Д-р Давид Тирк ми каза, че това, което някога са наричали “сол” е било всъщност един бял прах (ваден може би от дъното на Мъртво море), който, независимо, че съдържал натриев хлорид, е бил примесен с много други примеси, тъй като тогава не са съществували рафинерии. Натриевият хлорид, съдържащ се в този прах, е бил вероятно най-разтворимия компонент и е било лесно да бъде отмит от водата. **Остагците от бял прах все още на външен вид са приличали на сол и без съмнение е бил наричан “сол”, но нито на вкус е бил като солта, нито е действал като нея. Това е бил просто пътен прах.**

Същото важи и за християнинът. При друг случай Исус казва: **“Имайте сол в себе си”** (Марк 9:50). Солеността на християнина са чертите на характера му, така както са обрисувани в блаженствата, а решимостта да се следва Христос се изявява както чрез действия, така и с думи (Лука 14:34,35; Кол.4:6). **За да запази полезността си, християнинът е длъжен да запазва приликата си с Христос,** така както солта трябва да запазва солеността си. **Ако християните бъдат асимилирани (т.е. ако приличат на нехристияните) и бъдат зацапани от нечистотата на света, те губят влиянието си.** Влиянието на християните върху обществото е в зависимост от това, дали съумяват да запазват различията си, а не приликата си със света. Д-р Лойд-Джонс казва следното по този въпрос: **“Славата на евангелието е такава, че когато църквата е абсолютно различна от света, тя неизбежно го привлича към себе си.** Само при това положение светът бива заставян да чува посланието ѝ, въпреки, че в началото може да я мрази.” В противен случай, ако християните не могат да бъдат различени от християните, от такива християни няма никаква полза. В такъв случай те могат изхвърлени като непотребна сол, да бъдат разпилени и тъпкани от хората. Брюс коментира това по следния начин: **“Какво падение е това: от спасител на обществото да се превърнеш в материал за застилане на път, по който минават хората.”**

Мат.5:14 - Вие сте светлината на света. Град поставен на хълма не може да се укрие

Исус започва втората метафора със следното твърдение: **“Вие сте светлината на света”.** Вярно е, че по-късно той казва: **“Аз съм светлината на света”** (Йоан 8:12; 9:5). По произход ние също светим със светлината на Христос и светим в света подобно на звезди в нощно небе (Фил.2:15). Понякога си мисля колко прекрасно би могло да стане, ако нехристияните, любопитни да разберат тайната и източника на нашата светлина, дойдат при нас и попитат:

Мигаща, мигаща малка звездичке,
колко се чудя какво представляваш!

Исус класифицира тази светлина като нашите добри дела. Той казва: нека хората веднъж да видят

добрите ви дела и аз ще ви дам славата на вашия Отец, който е в небесата, защото нашата светлина трябва да свети чрез такива дела. Изглежда, че терминът “добри дела” е обобщаващ израз, обхващащ всичко, което християнинът казва и прави, защото е християнин, всяка външна и видима проява на християнската му вяра. Тъй като светлината е общоприет библейски символ на вярата, светещата светлина на християнина обездателно трябва да включва устното свидетелстване за Христос. Казаното в Стария Завет, че Божият Служител ще бъде “*светлина на народите*” (Ис.42:6) трябва да бъде изпълнявано не само от самият Христос, който е светлината на света, но освен това и от християните, които свидетелствуват за него (Ис.49:6; Лука 2:32; Деян.26:23; 13:47). Евангелизацията трябва да бъде оценявана като едно от добрите дела, чрез което свети нашата светлина и се прославя нашия небесен Отец.

Лутер е бил прав, когато е подчертавал това. Матей не е имал предвид обичайните услуги, които хората си правят един на друг, водени от любовт. Обратно, той е мислил основно за чисто християнската дейност за правилното обучение, за подчертаване ролята на вярата и за посочване на пътища и методи за нейното заздравяване и защитаване: това е начинът по който ние доказваме, че наистина сме християни. Полезно е да се припомни, че повярването, признаването на греховете и проповядването на истината също са “добри дела”, които дават доказателство на нашето поколение чрез Светия Дух (Йоан 6:28,29; 1 Кор.12:3; 1Йоан 3:23,24; 5:1). **Обаче ние не трябва да се ограничаваме само до това.** Добри дела са делата на любовта, както и на вярата. Те изразяват не само лоялност към Бога, но и нашата грижа да ближните ни. Основният смисъл на “делата” трябва да бъдат практичните, видимите дела на състрадание. Исус казва, че когато хората ги видят, те ще прославят Бога, защото те превръщат в реалност добрата новина за любовта, която проповядваме. Без добрите дела нашето евангелие губи своята убедителност, а нашият Бог - полагащата му се чест и слава.

Следователно, както в метафората за солта, така и в метафората за светлината, твърдението е последвано от условие, при което то е валидно: “*нека свети вашата светлина пред човеците*” (5:16). Ако солта може да изгуби солеността си, светлината в нас може да се превърне в тъмнина (Мат.6:23). Но ние трябва да позволим на светлината на Исус, която е в нас, да се излъчва от нас, за да могат хората да я виждат. Ние не трябва да бъдем подобни на някой град или село, разположено в долината, чиито светлини са скрити от погледа, а да сме като “*град на хълма*”, който “*не може да се укрие*” и чиито светлини могат да се видят отдалече. Ние трябва да сме като запалена лампа, “*светило, което гори и свети*” какъвто е бил и Йоан Кръстител (Йоан 5:35), лампа, която се поставя на високо място в дома, за да осветява цялата къща, а не да свети под шиника, където не може да свърши никаква добра работа.

Смисълът на това е, че като ученици на Исус ние не трябва да крием истината, която знаем или истината за това, което сме. Не трябва да претендираме да бъдем различни от това, което сме, а трябва да имаме желание нашето християнство да става видимо за всички. Бонхофер казва: “Полетът в невидимото представлява отказ да се подчиним на призива. Една християнска общност, която иска да се скрие, е престанала да го следва.” Следователно, ние сме такива каквито сме, истински и верни християни, живеещи открито живота, обрисован в блаженствата, без да се срамуваме от Христос. Тогава хората ще ни видят, ще видят и делата ни и виждайки ни, ще прославят Бога. Защото без всякакво съмнение те ще разберат, че благодарение на Божията милост ние сме такива, каквито сме, че нашата светлина е негова светлина и че нашите дела са негови дела, извършени в нас и чрез нас. Следователно, трябва да възхваляваме самата светлина, а не лампата, която я излъчва; хората ще прославят нашият небесен Отец, а не обичаните му деца и ще видят в тях фамилните черти на Христос. Даже тези, които ни се противопоставят няма да са в състояние да се въздържат и ще прославят Бога за същата праведност, заради която са ни преследвали (ст.10-12).

Списък на преведените от мен книги и подбрани мисли на велики хора, които мога да ви изпратя безплатно по електронната поща в PDF формат

1. Аз бях съвършен – Джордж Найт
2. Аз и моята голяма уста - Джойс Майер
3. Бог ще ви преведе през изпитанията – Макс Лукадо
4. Брактът - не само да оцелява, но и да процъфтява – Чарлз Суиндъл
5. В окоето на бурята – Макс Лукадо

6. Второто идване на Христос – Чарлз Спържън
7. Въпроси и отговори - 622 въпроси и отговори на библейски теми - Едуард Фюдж
8. Глад за разбиране - Калвин Милър
9. Да обичаме Бога – Чарлз Колсън
10. Да се срещнем в библиотеката – Чарлз Суиндъл
11. Давид – Чарлз Суиндъл
12. Добрата новина за безпокойството - Уилям Бекъс
13. Добрият живот – Чарлз Колсън и Харолд Фикет
14. Естир – Чарлз Суиндъл
15. Живот, който винаги сте искали - Джон Ортберг
16. Здравото семейство – Чарлз Суиндъл
17. Изненадани от надеждата – проф. Райт
18. Изненадани от Библията – проф. Райт
19. Илия – Чарлз Суиндъл
20. Йов - Чарлз Суиндъл
21. Йосиф – Чарлз Суиндъл
22. Как трябва да живеем сега - Чарлз Колсън
23. Когато Бог прошепне твоето име - Макс Лукадо
24. Кой е прав - Бог или Дарвин - Кели Сегрейвс
25. Милост, повече отколкото заслужаваме - Макс Лукадо
26. Мир с Бога - Били Греам
27. Моисей – Чарлз Суиндъл
28. Молитвата на Явис - Брус Уилкинсън
29. Мъжки разговор – Чарлз Суиндъл
30. Намиране на мир в житейските бури – Чарлз Спържън
31. Не пропилявайте живота си – Джон Пайпър
32. Нещо повече - Катрин Маршал
33. Обикновено християнство – К. С. Луис
34. Основи на християнството - Джон Стот
35. Отговори на житейските проблеми – Били Греам
36. Павел – Чарлз Суиндъл
37. Победа в Христос - Чарлз Трюмул
38. Победата на разума – проф. Родни Старк
39. Посланието на Проповедта на планината - Джон Стот
40. Преведени проповеди от различни автори - общо 271 бр.
41. Проповеди от Бил Букнайт - 24 бр.
42. Проповеди от Виктор Шепърд - 255 бр.

43. Проповеди от Кърк Ниили - 178 бр.
44. Проповеди от Макс Лукадо - 20 бр.
45. Проповеди от Чарлз Спържън - 28 бр.
46. Просто християнин – проф. Райт
47. Религиозна класика – христоматия
48. Роден отново – Чарлз Колсън
49. Свободни в Христос - Сесил Хуук
50. Свършената работа на Христос – Франсис Шейфър
51. Силата на Бога да променя живота ви – Рик Уорън
52. След като повярвате - проф. Райт
53. Страданието, успехът и Денят на спасението – Едуард Фюдж
54. Стремех към почтен характер и християнски живот - подбрани мисли
55. Тайната на щастието – Били Греам
56. Тайните на лозата - Брус Уилкинсън
57. Той е там и Той не мълчи - Франсис Шейфър
58. Управлявайте чувствата си - Джойс Майер
59. Фалшифицирането на Исус – Крейг Еванс
60. Хуманитарна теория на наказанието – К. С. Луис
61. Цар Давид - Дейвид Пиърс
62. Целенасочен живот – Рик Уорън
63. Целенасочената църква - Рик Уорън
64. Цената на ученичеството - Дитрих Бонхьофер